

Сьогодні в номері:

На порозі вибору

стор. 2—3

Арія московського гостя

стор. 6

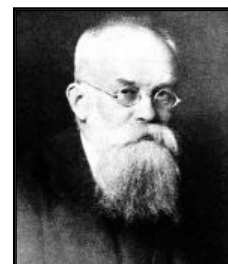
З ким ви, майстри пера?

стор. 7

Тема номера: ТАТО

стор. 8—9

Актуальний Михайло Грушевський

стор. 10

«То твій, сину, батько»

Батьки і діти

стор. 12

Ставка більша за честь?

стор. 14

Життя на колесах

стор. 15

фото Г. Оборської

Київ, 23 жовтня. Ні фальсифікаціям!

ЗІ ЩОДЕННИКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Ви відчуваєте, яким в'язким став повітряний простір? І це — восени, коли сама природа потребує визначеності й прозорості, коли осідає намул під течією ріки і виокреслюється сутність кожного дерева.

Страх, котрий зумисне нагнітається владою протягом останніх місяців, почав набирати загрозливих сюжетів: провокацій, інсинуацій, обшуків, перевірок, фальсифікацій. Інформаційний простір, залежний від влади, просякнутий духом погроз і залякувань; дух законів і Конституції вигнано з громадянського життя.

Терор, яким лякали українське суспільство, став явним тої миті, коли на мєрівську плитку і зелені газони біля ЦВК пролилася кров мирних українських громадян, що вийшли протестувати проти фальсифікацій і на підтримку чесних виборів з єдиною вимогою: просимо дотримуватися законів демократичного суспільства!

Власне, нав'язлива тїнь терору над Україною кружляла давно. Спочатку це був моральний терор. Влада демонструвала своїм громадянам безпринципність, зневагу до пересічного українця, нехтування тими віковими традиціями, що склалися в Україні: не глумися над чужим нещастям, не говори злого, не заздри, не кради, не забирай хліба зі слабких рук. Усі ці заповіді були порушені грубо й водночас: ціни, попри будь-які обіцянки та урядове відкупне, різко ростуть. Подивіться уважно на очі та обличчя пенсіонерів на базарах та в магазинах: це безсонні очі, які ночами намагаються вчитати на стелі відповідь на єдине питання «Як вижити?».

Моральний терор невмолимо перетворюється на психологічний: погляньте, скільки довкола людей невірніважених, загнаних у кут; самоцінність життя руйнується, зростає побутова агресія нещасної людини проти так само нещасних людей. Соціальний терор влади проти свого народу очевидний: незчисленні погрози позбавити заробітку, місця роботи, не продати вугіл-

ля, не виорати городу ставлять громадян на межу існування.

Штучне нагнітання протистоянь, залучення для цього міліції та всіляких псевдоохоронних угруповань позбавляє людей будь-якої громадянської захищеності. Якщо до нинішніх українських подій ми знали про білий і червоний терор на українській землі, то віднині наша історія напевно зафіксує «терор беспределу», — терор тих, хто поза законом і над законами. Натравлювання, оббріхування, шантаж, свавілля, звинувачення в націоналізмі, антисемітизмі, оцінка людей як бидла, тупого охлосу — не лише допускається, а вже є узвичаєним ставленням до українців. Перегляньте бодай піврічні підшивки наймасовіших «русько-українських» та «руських в Україні» газет, і ви побачите нав'язливу хроніку убивств, самогубств, збочень, нищості, — свідчень начебто другосортності наших громадян, а ще висміювання всього того, що тримає націю впродовж тисячоліть, навіювання сумнівів і глузливого тону щодо державності та незалежності України.

Що свідчить про терор політичний? Те, що реальними противниками влади, яка декларує стабільність та неспинність демократичних процесів, стали громадяни, які прагнуть змін на краще собі та своїй країні.

Росія — наш північний сусід, де тероризм уже давно є реалією повсякденного життя, дестабілізуючою складовою, стає — з волі гаранта Основного закону — начебто гарантом наших демократичних свобод. І вже тисячі російських політологів та іміджмейкерів, оплачених владою, мають вплинути не лише на наш вибір, але, здається, й на наше самоусвідомлення, нашу самоідентифікацію, аж до того, що Президент України буде призначений, як один із російських губернаторів, самим В. Путіним, а корумпована влада отримує індульгенції на безкарність. Якщо так трапиться, то захищати життя і свободи українського народу буде нікому. Наша промисловість, наша земля стануть власністю російських магнатів, наша мова і культура стануть суржилом російської, а всі ми — сировинним та біологічним матеріалом, здобутим іншою держа-

вою як контрибуція в результаті міжнародного терору.

23 жовтня 2002 року терористи-смертники захопили театральний центр на Дубровці. Московські владці відповіли їм газавим штурмом, за двадцять хвилин перетворивши «Норд-Ост» у театр смерті власних громадян. Всі, хто постраждав, усі, хто виправдав дії службовців, не отримали ні компенсацій, ні вибачень, ні звичайного співчуття від російського уряду та президента.

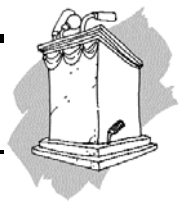
Через два роки плюс три дні Володимир Путін прибуває в Україну, аби здійснити пряме втручання у вибір нашого народу, з гуцї якого вже начебто прозвучало запитання: «А за кого б проголосували ви, аби були громадянином України?» Відомо ж, за кого. За того, що знову проголосить шлях від подвійного громадянства до подвійного ярма...

Офіційна версія візиту Президента Росії — 60-річчя визволення нашої Вітчизни від фашистського чобота в Другій світовій війні. 65 років тому Україна стала великим полем битви між Сталіним і Гітлером, лиховісним театром смерті, що проковтнув мільйони життів, понівечив десятки мільйонів родин. Нині комусь дуже хочеться, аби Україна стала полем битви між Сходом і Заходом, незважаючи на потреби та інтереси українського народу. Здається, Росія знову хоче виграти за рахунок української крові, аби потім знову оголосити нас «меншими братами», а то й «нацією поліцаїв» (так було!) на святі своєї перемоги...

Влада багато чого врахувала, нависивши над нашими головами тїнь терору. Не врахувала лише одного: терор ставить людину сам на сам перед вибором. Отже, наші вибори, якими так перейняті Схід і Захід, вже не вибори, а вибір. І коли людина зайде в кабінку для голосування, вона залишиться віч на віч не лише з бюлетенем, але й зі своєю совістю, зі своєю історичною та генетичною пам'яттю, зі своєю кров'ю, зі своїм зашуганим, застраханим, загнаним владою повсякденням. А правда і праведний гнів сильніші будь-якого терору. Будьмо самими собою! Будьмо, українці!

• **Любов ГОЛОТА**

АБЗАЦОМ

НАПАД НА КЕРІВНИКА
СТОЛИЧНОГО
ШТАБУ ЮЩЕНКА

25 жовтня близько 20.15 год. невідомі в камуфляжах вчинили напад на машину нардепа В. Бондаренка неподалік Житомирського шосе. На дачній території з узбіччя дороги двоє чоловіків у камуфляжах обкидали машину депутата камінням та пляшками з легкозаймистою рідиною, яка охопила все авто та потрапила до салону. Тільки тому, що біля найближчого дачного будинку несподівано спрацювала освітлювальна система, Бондаренко та його водій під прикриттям машини змогли вискочити на вулицю, а нападники втекли. Службовий автомобіль “Опель-омега” згорів. “Я сто відсотково впевнений, що це була спроба вбивства народного депутата за мою політичну діяльність, за мої заяви щодо київської міліції, яка цього разу не вдалася”, — заявив Бондаренко.

США ЗАНЕПОКОЄНІ
НАШИМИ
ВИБОРАМИ

Сполучені Штати занепокоєні фактами передвиборної кампанії в Україні, заявив у понеділок представник Державного департаменту США Адам Ерелі, коментуючи тиск на опозицію з боку влади та фінансове втручання Росії в українську виборчу кампанію. Ерелі зауважив, що Держдепартамент уже сказав своє слово з приводу українських виборів. Нагадаємо, Держдепартамент США 14 жовтня ухвалив заяву, у якій висловив “глибоке розчарування” перебігом передвиборної кампанії в Україні й заявив про можливість перегляду відносин США з українською владою, якщо вона спробує сфальсифікувати результат президентських виборів. Занепокоєння ситуацією в Україні висловив в інтерв’ю польський “Газети виборчий” також кандидат у президенти США від Демократичної партії Джон Керрі. “Влада не дає спокою кандидатам від опозиції та їх прибічникам, погрожує їм. Водночас, уряд президента Буша з байдужістю дивиться на відхід від демократичних реформ у цій країні. Вже кілька місяців тому треба було визначити з Європейським союзом, яким способом спільно підтримати демократію в Україні”, — зазначив він. “Як президент США я буду продовжувати політику близького партнерства між обома країнами через підтримку незалежності України, а також її повноправної участі у трансатлантичному співтоваристві”, — пообіцяв Керрі.

ЖУРНАЛІСТИ “5 КАНАЛУ” ГОЛОДУЮТЬ

Журналісти “5 каналу” оголосили голодування, повідомив 25 жовтня редактор інформаційного мовлення каналу Андрій Шевченко. Нагадаємо, що колектив “5 каналу” вимагав від Печерського суду зняття арешту рахунків каналу, а від Нацради з телебачення й радіомовлення — скликати позачергове засідання, де остаточно визнати “5 канал” переможцем конкурсу на мовлення на 48 дециметровому каналі в Києві, а також виконати ліцензійну угоду трансляції “5 каналу” в кабельних мережах у регіонах України. Однак жодна вимога виконаною не була. Тому журналіс-

Фото Г. Оберської

ЦВК за високим парканом опинився не з власної волі. Це наказ влади

ти оголосили безстрокове голодування. У свою чергу, голова Єврокомісії Романо Проді прокоментував спроби закрити “5 канал” як порушення свободи слова: “Наша позиція — чітка. Це стосується не лише України, але й інших наших партнерів. Якщо немає цілковитої свободи преси, то неможливо розраховувати на конструктивний діалог з Євросоюзом”, — сказав Проді.

КОРЧИНСЬКИЙ ЗВІВ
ПАРКАН НАВКОЛО
ЦВК І ЗБИРАЄТЬСЯ
ЙОГО ОХОРОНЯТИ

Партія “Братство” буде охороняти Центральну виборчу комісію 31 жовтня й 1 листопада від опозиції. Про це на прес-конференції повідомив лідер партії, кандидат у президенти Дмитро Корчинський. “Буде спроба штурму ЦВК. Ми приведемо своїх 500 бійців для протидії таким спробам”, — сказав він, додавши, що “члени “Братства” готові застосовувати силу проти всіх потенційних учасників штурму, у тому числі депутатів Верховної Ради”... Варто зауважити, що Корчинський зі своїми “бійцями”-провокаторами (дехто стверджує, що це частково курсанти й працівники МВС) наприкінці вересня увірвалися до ЦВК з вимогою відкрити в Придністров’ї виборчі дільниці, у фойє будинку зламали охоронну загороду і одному з охоронців розбили голову. Натомість з’явилася інформація, що саме Корчинський зіграв роль ініціатора спурдження паркану навколо ЦВК, яке розпочалося 24 жовтня, “щоб зашкодити штурму опозиції”.

НА ВИБОРАХ
ЛЛЕТЬСЯ КРОВ

Кандидат у президенти від СПУ О. Мороз оголосив, що Соціалістична партія України організовує 31 жовтня демонстрації перед більшістю виборчих дільниць з метою не допустити фальсифікації виборів і якомога швидше добитися оголошення результатів голосування. “Влада лякає нас “грузинським сценарієм”, тоді як сама розігрує “білоруський сценарій”, — йдеться у його заяві. “Масові безладдя та сутички перед Центральною виборчою комісією спровоковані самою владою. Єдиним засобом діалогу із суспільством для укра-

їнської влади залишаються гумові палиці “Беркута”. Я впевнений, що влада повністю усвідомлює, на що вона штовхає зараз співробітників правоохоронних органів — на війну з власним народом... На цих виборах уже ллється кров. І телеканали вже привчають всіх нас до вигляду цієї крові”, — заявив кандидат.

ВИБОРИ
ЗРИВАТИМУТЬ
СПОСТЕРІГАЧІ?

Заступник Голови правління КВУ Євген Побережний заявив, що “тисячі спостерігачів за виборами Президента України везуть зараз зі східних та південних регіонів на Галичину, Волинь та інші області Західної України”. Він сказав, що мова йде про десятки тисяч спостерігачів із Луганської, Харківської, Донецької, Запорізької, Дніпропетровської та Херсонської областей, які можуть спровокувати зрив виборів через заворушення на виборчих дільницях. Крім того, зі східних регіонів “експортують” і виборців. Так, на Дніпродзержинському заводі формують групи робітників, які 29, 30 та 31 жовтня з відкріпними талонами мають проголосувати на київських дільницях та в різних містах Західної України. Директор політичного центру “Пента” Володимир Фесенко зауважив, що сьогодні є різні сценарії зриву виборів, але на його думку, найбільш вірогідним є не стільки зрив виборів у цілому в Україні, скільки зрив на деяких дільницях, особливо в західній і центральній Україні, щоб забезпечити перемогу провладного кандидата.

ВЛАДА РОЗДАЄ
ЗЕМЛЮ... СОБІ

Народний депутат Микола Томенко звинувачує київську мерію в роздачі сотень гектарів земель оздоровчої зони під Києвом політикам від влади. “Як стало відомо мені як народному депутату, нещодавно прийнято рішення про передачу більше 200 гектарів оздоровчих земель у районі Пущі Водиці на будівництво дач та будинків українським чиновникам”, — сказав Томенко на прес-конференції 25 жовтня. Так, представник Віктора Януковича у ЦВК Степан Гавриш отримав 6,22 га землі, представник Кучми в парламенті Олександр Задорожний — 5,9 га, перший заступник

голови СБУ Володимир Сацюк — 5,14 га, міністр транспорту і зв’язку Георгій Кирпа — 6,52 га, один із лідерів СДПУ(о) Нестор Шуфрич — 3,22 га, лідер партії “Єдина Україна” Богдан Губський — 1,46 га, довірена особа Віктора Януковича Раїса Богатирьова — 1,82 га, міністр внутрішніх справ Микола Білоконь — 0,85 га. Крім того, трохи більше гектара київської землі отримали голова Черкаської обласної адміністрації Вадим Льошенко й міський голова Полтави Анатолій Кухоба та інші регіональні вожді. “Нинішня влада розуміє близький програв виборів президентом, а отже, над керівництвом держави тяжіє бажання приватизувати ще не одну сотню гектарів землі в останні дні перебування при владі”, — вважає Томенко. Подібна тенденція спостерігається також у Карпатах та Криму.

ЗАХИЩАТИ СВОЇ
ІНТЕРЕСИ

У Сімферополі Віктор Ющенко припустив, що, швидше за все, влада піде на зрив виборів в окремих регіонах. “Не наш штаб, а команда Януковича займається провокаціями, вибухами, завезенням вибухівки і бандитів з Росії”, — заявив Ющенко. “Не виключено, що влада піде по такому сценарію, що підніме температуру виборів... Вони зможуть зробити все. Вони можуть зробити дуже боляче. Я за це плачу”, — сказав Ющенко, показавши на своє обличчя. “Не будьте пасивними”, — звернувся він до виборців. “Якщо 31-го вам дадуть по морді, ви повинні встати на захист своїх інтересів. Українська демократія — це праця мільйонів людей”, — додав він.

СУРКІС — ПЕРСОНА
НОН-ГРАТА

Представництво США відмовилося видати візу підозрюваному в корупції, президенту Федерації футболу України, заступнику глави СДПУ(о) Григорію Суркісу. Візу не видали Суркісу, “щоб підсилити тиск на Київ і змусити його провести справедливі вибори в жовтні”, — повідомив представник американської влади. Суркіс, який придбав значну частку в системі енергопостачання України за допомогою “непрозорі” приватизації, став першим громадянином України, якому було відмовлено у в’їзді до США, відповідно

ОФІЦІЙНО

ЗАПОБІГТИ
ПРОВОКАЦІЯМ

Фракція “Наша Україна” оприлюднила в парламенті заяву з приводу підготовки виконавчої влади до зриву виборів 31 жовтня 2004 року. У ній, зокрема, йдеться, що керівництво МВС стягує і розміщує під Києвом спецпідрозділи “Беркут” з усіх областей України. 5 тисяч військовослужбовців внутрішніх військ під командуванням генерала Попцова вже розміщено в навколишніх базах відпочинку і приміщеннях у с. Ново-Петрівка, смт. Вишневе, Боярка, Броварах та Ірпіні. 31 жовтня їх чисельність повинна зрости ще на 15 тисяч, отримавши на озброєння електрошоки, гумові кийки та світлові гранати. До проведення заходів з так званого приборкання опозиції будуть залучені також курсанти Академії державної податкової служби і Університету внутрішніх справ, що знаходиться на вул. Колекторній у м. Києві. Не залишиться осторонь у згадані дні й керівництво Міноборони України. Сьогодні фахівці російських спецпідрозділів “Вымпел”, “Альфа” нацьковують наші армійські підрозділи на власний народ... Доставлено зброю в місця розквартирування військ і є наказ розміщувати її в приміщенні ЦВК, яке обносить багатометровим парканом. На захист режиму планується використовувати водомети, БТР і вертольоти.

Вербують у Донецькій області шахтарів (від 50 до 200 з кожної шахти), а під їх маркою наймають контрактників із внутрішніх військ, які в змові зі злочинними елементами, одягнутими в куртки помаранчевого кольору з написом “Так!” у день виборів 31 жовтня матимуть завдання бити вікна, перевертати машини, організовувати безпорядки на виборчих дільницях у м. Києві. Зі слів завербованих, їм обіцяні чергові звання, нові авто і винагорода в 10 тисяч гривень за одну українську варфоломієвську ніч. Стало також відомо, що організовані владою мобільні групи злочинців будуть наклеювати портрети провладного кандидата на вітринах магазинів та установ, а переодягнені провокатори в помаранчевих куртках битимуть вітрини і виконуватимуть безчинства в багатьох регіонах України. Наслідком такої сваволі повинні стати введення надзвичайного стану в країні. Найстрашніше те, що зранку 31 жовтня начебто готується в південних і східних районах (Харкові, Сумах, Донецьку, Луганську, Одесі та Запоріжжі) здійснення серії терористичних актів із використанням тротилових шашок і запланованими жертвами. Через владні ЗМІ населення інформуватиметься про те, що це скоєно активістами молодіжної організації “Пора” та прихильниками кандидата в президенти Ющенка. Метою таких дій є розв’язання рук каральним органам (міліції, СБУ) та схвалення в суспільній свідомості “антитерористичної операції” проти представників опозиції. Народні депутати звертаються до матерів, бабусь, сестер, доньок тих чоловіків, хто сьогодні носить уніформу і служить Україні: “Переконайте їх листом чи теплим словом, щоб вони не стали злочинцями і сліпими виконавцями злочинних дій, інспірованих владою, не втягнули Україну у вир громадянського протистояння”. Це звернення адресується водночас патріотам України в офіцерській формі, що присягали народу, а не бандитам, і будуть із народом у хвилини лихоліття. Не виконуйте злочинних наказів, бо перед Вами може опинитися Ваша донька чи брат, і ніхто тоді не виміряє людського горя. Сьогодні правда і сила народу виступають проти брехні і сили влади.

• Сторінку підготував
Олександр СОЛОНЕЦЬ

ПОСТАТІ

Нещодавно у видавництві “Факт” вийшла книга **Дмитра Стуса “Василь Стус”: життя як творчість**. Це видання, як зазначив Микола Жулинський, “не має аналогів в українській науковій есеистиці... Це своєрідний творчий кентавр із науковою головою і серцем художника”. Справедлива оцінка. Книга, справді, унікальна. Документи, спогади, записи Василя Стуса, зібрані, змонтовані в єдину поему (чи трагедію?) життя письменника.

Найперше вражають світліни. Закохані, замріяні Василь Стус та Валентина Попелюх серед весільних гостей (1965), зворушливо-ніжні — із маленьким сином (1967), і родина Стусів у 1978 році: втомлене обличчя Валентини Попелюх і погляд малого Дмитра — як вовчєняти.

Йому (Дмитрові) було незатишно у світі проблем, які переслідували сім’ю Стусів. Дмитро Васильович згадує, як мама довго не зізнавалася, що батько ув’язнений, не знаючи, як пояснити все синові. “Ій надто важко було знайти необхідні слова, аби пояснити маленькому хлопчикові, чому його тато, який все нікому не робив зла, знагла опинився поруч із гвалтівниками, забородами, шахраями й бандитами. Їде з ними в одному вагоні, їсть одну банданду, носить подібний одяг, дихає одним повітрям”.

Автор книги в епілозі розповідає про напружені взаємини з батьком, про те, як важко було йому зрозуміти все, що коїлося навколо. Якщо батько великий поет, то чому його не друкують і не вивчають у школі? Чому батько весь час чекає, що його прийдуть заарештовувати? До речі, не одного Дмитра хвилювали такі питання. Останніми словами Семена Стуса були: “Сину, яка мені тяжка ця ганьба...”. “Із цим він і відійшов. Так і не зрадивши сільській і християнській філософії, яка будь-якій бандитській владі видає безмежний кредит довіри, щиро вірую-

чи, що яка-будь влада — від Бога”, — коментує Дмитро Стус.

Занадто багато випробувань випало на долю рідних та близьких Василя Стуса, щоб сприяти боротьбу письменника з тогочасним режимом так, як це вдалося самому борцеві. Адже нас завжди більше хвилюють здоров’я і життя дорогих людей, ніж їхня слава. Автор книги розповідає про арешт батька, про те, як під час обшуку гебісти читали його (Дмитра) щоденник, як Василь Стус готував останню вечерю для дружини. Стає боляче. Боляче, насамперед, від без-

силля малого хлопця, від розпачу Валентини Попелюх. Дмитро Васильович згадує: “Коли зачинилися двері, я бачив лише сухі, чорні мамині очі. І в моторошній тиші, що запанувала у квартирі, я не міг спекатися підлої думки про те, що ті очі — найстрашніша плата за право бути собою”.

Василь Стус відчував вину перед рідними, але він не міг іншому. Йшлося ж не про побутові привілеї, не про щось мізерне, а про власну гідність, про народ, за який вважав себе відповідальним. Справді, страшна ціна

— гіркота батькових слів, приреченість на гоніння, образи з боку влади, вчителів, навіть просто сусідських дітей сина, передчасно постаріла дружина... Про Валентину Василь Стус журився найбільше. “Спить жона, золотими ножами пообкладувана, на зажурену схожа маму. Боже, мов же, — як там вона? Що за сон їй стриміє в сумнім узолов’ї? Що за дума притлумлює душу її? Так її хочеться сліз, щоб пролялися в злив, щоб в обидві руки гарячі текли ручай. І тремтить її пам’ять, як яра свіча попід вітром, під ногами — як прірва — двадцять і четверо днів. Ніч бездонна і довга. Вибачай, коли спогади витру номерним рукавом. Я завше прощався, як жив. Все прощався з тобою, бо здавна обився бідом, знав, що небо одміниться, місто за мур утече. Чи ти перекинешся в мене, як я вже не буду собою, а чи відшукаєш хоч в смерті моє охололе плече?”

Зрештою, Валентина Попелюх і не очікувала легкого й щасливого життя з Василем Стусом. Хоча, ні. Певно, таки сподівалася на щастя, адже чомусь саме кохання дочки, а не аргументи гебістів переконали її батька дати згоду на шлюб. Дружина й рідні письменника теж пройшли його хресну дорогу, виборювали його право бути собою. Бо, хоча й кажуть, що в кожного свій хрест, але, здебільшого, найдорожчі люди допомагають борцям і мученикам. І гадаю, найбільше щастя не в тому, щоб вибороти свою ідею, а в тому, щоб бути впевненим, — завжди можна спертися на тих, хто поряд.

Автор присвятив свою книгу “усім, хто зберігає віру всупереч “об’єктивним” обставинам”, і висловив сподівання, що завдяки його праці з’являться ґрунтовніші дослідження життя і творчості Василя Стуса. Мабуть, будуть такі книги. Але навряд котрась із них поєднає в собі чуттєвість, зворушливість і науковість, як “Василь Стус: життя як творчість”.

БАТЬКИ І ДІТИ

“Батьку, ми — ровесники з тобою”, — ці слова поета, збережені в пам’яті ще зі шкільних часів, зараз, коли я вже майже стала “ровесницею” свого батька, сприймаються якось по-особливому. Це не правда, що з часом відчуття втрапи губити свою гостроту, швидше — навпаки. І цей комплекс втрати дуже чітко прослідковується в українській літературі. Так, наприклад, у книзі Оксани Забужко “Хроніки від Фортінбраса” читаємо присвяту: “Пам’яті мого батька, коли він був моїм ровесником”.

Звісно, буває по-різному. Образ батька у вітчизняних художніх творах та мемуаристиці не є винятково позитивним. Відколи дослідниця братія захопилася теорією дідуса Фрейда, та ще й заходила наслідувати біографіста на кшталт Моруа, читач узагалі розгубився. Ну, писала Ольга Кобилянська в дівочих щоденниках, що ненавидить свого батька. І що? Якщо він не давав дочці грошей на дрібні витрати й із презирством відгукнувся про її діяльність, то з нього пора зробити “ворога народу”? А хто в ті часи, скажіть, компліментарно оцінював феміністок?

Можна довго дискутувати щодо ролі батька в житті Тютюнників та Симоненка. Можна. Але давай домовимось, читачу, називати батьком не біологічного носія, не того, хто випадково здобув цей статус і так до кінця життя не знав, що з ним робити. На жаль, інфантильність та безвідповідальність існували завжди. Ми ж будемо називати батьком того, хто заслуговує на це.

Батько письменника та батько-письменник. Їхні стосунки з дітьми важко назвати безхмар-

це небіж, що доглядав хворого Франка і навіть допомагав йому втекти з госпіталю. Може, хлопці й дівчата з цього ж госпіталю, які не лише шанували письменницький талант, а й дарували синівську любов, адже знали, що сини Франка теж воюють. Хоча письменник був занадто хворим і занадто гордим, щоб прийняти цей дарунок. Крім того, його гнітило, що змушений жити в богадільні.

Інша проблема — гніт батькового імені на сина чи дочку. Звичайно, вголос про це ніхто не

ними. Згадаймо, як хворий Іван Франко останні десять років свого життя послуговувався добротою чужих людей, адже дружина, виснажена психічними розладами, не могла піклуватися про недужого чоловіка. Відколи помер син Андрій, який був правою (а коли загострилася хвороба, то й лівою) рукою батька, Франко так і не віднайшов бажаної любові у своїх дітях. Ні скупі листи синів із війська, ні доволі прохолодні стосунки з дочкою Анною не могли принести письменникові душевного тепла. Може, якось компенсував

скаже. Хтось візьме псевдонім, як Олег Ольжич, хтось покірно буде жити з цим тягарем. Бо тягар батьківської слави таки важкий. І коли доросла талановита людина не може вийти з-під тіні батька, коли її вперто сприймають лише як дитину такого-то письменника, то дитині цій непереливки. Відчувати одночасно біль втрати й роздратування від ототожнення...

Але є й інше трактування такого спадку — Бог не випадково дає талант і батькові, і синові. Особливо, коли батька забирає до себе занадто рано. Юрко Кох

у своїх спогадах про Григорія Чубая, надрукованих у другому виданні “Плачу Єремії”, написав: “Одна з моїх ненамальованих картин — спільний портрет Григорія і Тараса Чубаїв, батька та сина, але неодмінно — ровесників між собою, молодих і все-сильних. Очевидці все більше ціпеніють від безсормовної подібності Тараса Григоровича до свого генетичного попередника. Тож, коли відчуваю містичну готовність до цієї роботи, малювати-му Грицька — Тарасом, а Тараса — Грицьком”. Така подібність, міжчасовий дует — Чубай-батько і Чубай-син — провокують різні думки й репліки не лише в мистецькому колі. Але, гадаю, найвдаліше прокоментував це Віктор Морозов. У вже згадуваній мною книзі “Плач Єремії” він розповів історію про те, як Григорій Чубай нелюдським зусиллям врятував сина на морі. І завершив розповідь: “А син тепер, наче у відповідь, рятує батька від безодні часу, від забуття”.

Тема батьків і дітей завжди буде актуальною в літературі. Хочеться лише, щоб якомога менше було трагічних історій і вимушеного “ровесництва”. Бо то брехня, що лише страждання сприяє творчості. Просто — нашим літератам ніколи не давали шансу не страждати.

СПОГАДИ

КНИГА ГОЛОСІВ

Немає нічого важчого, пекучішого, ніж невідомість. Люди прагнуть знати правду, якою б вона не була. Навіть якщо після того вмирає сподівання. Таку невідомість серед наших співвітчизників щедро посіяла війна. Скільки років опісля брат намагався розшукати сестру, мати — сина, діти — батька. Намарно. Радянський контроль надійно фільтрував ці намагання, як і все, що могло зруйнувати мітичний спокій. І коли люди плачуть при перегляді передачі “Шукаю тебе”, то не від надміру сентиментальності, а від віри (чи зневіри?) в те, що такі знайдуть своїх рідних.

Трагедією пошуку й щастям знайдення розпочинається книга **Григорія і Миколи Жулинських “То твій, сину, батько”** (К.: Генеза). Власне — відкриває книгу Володимир Дрозд, який зробив “монтаж свідчень, документів та коментарів” й може вважатися спів-автором видання. Але він вирішив залишитися осторонь цього, пообіцявши читачам, що скоро видасть життєпис Жулинських, трансформований у художній твір. На жаль, ось уже минає рік, як Володимира Дрозда немає з нами.

А сама книга — про батька та сина Жулинських, про трагедію людини — читається досить легко через стиль написання. Вона загалом “зіткана” з окремих “голосів”-свідчень, записаних спочатку на магнітофонну плівку Миколою Жулинським і поданих у друкованому варіанті без змін. Такий підхід робить історію, описану в книзі, органічною, жвавою. Окрім голосів і фотографій, у книзі вміщено листи, з яких найбільше хвилює лист Миколи Григоровича до батька в Америку: “...Я молився також із мамою на зібраннях у Вичивках, у молитовному домі, просив, щоб Бог повернув Вас додому. Мама усе життя надіялася, що Ви повернетеся. І не діждалася. Можливо, Вам буде дуже прикро читати ці слова, але ми були уже втратили надію хоч що-небудь про Вас дізнатися. Повиростали...”.

У книзі Жулинських багато болю й любови, хоч Григорій Лук’янович каже: “Я не маю серця. Мені німці серце вирізали. Я без серця живу”. Але де ж, крім серця, захована та неймовірна віра в Господа, що допомогла пройти через Освенцім і Дахау, через роки заробітчанства, що не дає збожеволіти старому чоловіку, який у порожній квартирі оплакує своїх померлих дітей і просить Бога, щоб простили живі?

Зрештою, сама постать Григорія Жулинського в цій книзі — доволі неоднозначна, як і його стосунки з дітьми. Як ставитися до героя — вирішувати читачеві, адже навіть сам Микола Григорович часто шокується поведінкою батька. Але попри те, що синам довелося рости напівсиротами, що через довгу розлуку було втрачено щось дуже важливе, невід’ємне у стосунках батьків і дітей у повноцінних сім’ях, голос крові виявився достатньо сильним, щоб налагодити, відбудувати хисткий місток родинного щастя.

Автор сторінки
Марія КРИШТОПА

Ще наприкінці літа Володимир Платонович Войтенко написав відкритого листа на адресу кандидатів і Центрвиборчкому.

Ось його зміст:

“Вельмишановні панове!

1. Виборча кампанія розпочалася і триває в атмосфері дискусій щодо можливості фальсифікації підсумків голосування. Як і кожний виборець, я сподіваюся, що спільні зусилля кандидатів, Центрвиборчкому, виборчих комісій та спостерігачів будуть плідними, а високу посаду Президента обійме політик із легітимним мандатом.

2. Водночас хочу привернути Вашу увагу до того, що методи сучасної математики дозволяють діагностувати аномальність (деформованість) числового масиву, який віддзеркалює підсумки голосування, за умови, що вони зазнали зовнішніх втручань, а не склалися природним (“стихийним”) шляхом.

3. Експертні оцінки дозволяють інформувати виборців про те, з якою мірою довіри вони можуть спиратися на офіційну інформацію про підсумки голосування. За таких умов жоден кандидат на посаду Президента України, який програв у чесній боротьбі, не матиме підстав для політичних спекуляцій. Водночас переможець може не зважати на звинувачення опонентів, — але тоді й лише тоді, коли математичний показник аномальності (об’єктивний за своєю сутністю) не відхилятиметься від нуля.

4. Я готовий співробітничати з ЦВК в оперативному проведенні експертизи виборчих протоколів щодо окремих кандидатів на посаду Президента України і щодо наслідків голосування в окремих регіонах. Якщо переможець не визначиться в 1-му турі, експертні матеріали можуть бути опрацьовані ще до 2-го туру”.

Цей лист мене зацікавив, і мені захотілося дізнатися, чи дістав професор Войтенко зворотну пропозицію на співпрацю, що, безперечно, буде небайдужим і для кожного з нас, виборців.

Отож, — наш співрозмовник Володимир Платонович Войтенко, якого ми широко запрошуємо до кола наших авторів.

— Володимире Платоновичу, чим радієте, що печалить Вас у ці дні?

— Спочатку похвалюся: щойно вийшла у світ моя детективна повість “Цирк маленьких людей” (Львів, “Універсум”). Нині готую до друку монографію про смертність населення України та її регіональні відмінності й — паралельно — нову збірку віршів.

— Детектив, поезія, дослідження про смертність населення... Посидісте несподіване? І у віршах — також?

— Та якось єднається... Зрештою, для мене це звично, бо в такому, сказати б, режимі працюю все життя. Якщо посилалися на попередників, то ветеринарний лікар, який працював на бійні, та ліричний поет Олександр Олесь — одна людина. “Сміються й плачуть солов’ї // І б’ють піснями в груди. // Цілуй її, цілуй її...” Гарно, правда?

— Так, і це загальновизна-

нано. І, хоча літа “схилиють до

суворої прози”, лірика людям не чужа. Про що вірші?
— Вірші мої — різні, але я трохи забобонний, то поговоримо про них, коли запахнуть типографською фарбою. А взагалі — поезія нині не в моді. Ось недавно я почув таку коломийку:

*“Люди, слухайте Кобзона,
Як голосувати,
І тоді почнеться зона
В кожній вашій хаті”.*

Так що в настроях переважає не лірика, а сатира...

— Добре, що не романтика “зони”... Як Ви оцінюєте ситуацію в Україні напередодні виборів?

— Номенклатурний реваншизм у його найпаскудніших проявах. Готуючись до нашої розмови, у своїх папєрах знайшов цитату з книги Бертрана Расселла: “Поєднання політичної та економічної влади без демократії, без делегування повноважень та безпечності від незаконного покарання є лише жаклєвим інструментом тиранії”.

«МАТЕМАТИКА — ЦЕ МОЯ І ПЕРША, І ОСТАННЯ ЛЮБОВ»

— Виразно, але без перспектив на просвітлення...

— Сподіваюся, що ні.

Скоро дізнаємося — матимемо демократію чи “демократуру”. Серед 24 претендентів на найвищу посаду є прихильники і того, й іншого. Якщо об’єктивну ситуацію віддзеркалює страхітлива демографічна криза, то суб’єктивний чинник сьогоднішніх негараздів можемо вивчати за “портретами” тих, що кандидують. Для себе я поділив їх на такі умовні категорії: порядні люди, жлоби, провокатори, клоуни й дурні. Зрозуміло, що йдеться про політичні силуети; в моїх оцінках немає нічого особистого й образливого для будь-кого.

— Але обрати хочеться достойного... Ви — відомий прогност, то чи вже склали свіжий прогноз?

— Прогнозування — справа делікатна й невдячна. Утім, за два тижні до парламентських виборів 2002 р. я оприлюднив свій прогноз щодо їх можливих наслідків, спираючись на власну методику (так би мовити, “ноу хау”). Мій прогноз виявився, якщо не найточнішим, то одним із найбільш точних — у цьому можна пересвідчитися, зазирнувши в тодішні газетні публікації. Сьогодні ситуація складніша, бо двоє претендентів йдуть, як кажуть на іподромі, “ніздря в ніздрю”, а будь-який математичний прогноз має свою власну статистичну похибку.

— Чи можна вважати,

що це не соціологічна, а математична проблема?

— Числа не урядують світом, але показують, як таке урядування здійснюється. Це написав Гете, і написав дуже точно.

— А Ви сказали: “Все, що є об’єктивним, фіксують числа”. Якщо ж відійти від абстракцій, то можна сказати, що “урядування здійснює уряд”. І тоді...

— І тоді маємо говорити, що Прем’єр-міністр і кандидат на посаду президента — одна людина. Це, зрештою, нормально, так часто буває і в різних країнах...

— ...І ми не пасемо задніх, — це радус. Як я й говорила, мене привело до Вас Ваше звернення до Центрвиборчкому й учасників перегонів, що не втратило своєї актуальності й сьогодні. До речі, чи відгукнулися на Вашу пропозицію?

— Якщо йдеться про кандидатів на посаду президента, то вони, вочевидь,

фашистські бонзи на Нюрнберзькому процесі також посилалися на те, що вони — “службовці”, та виконували накази фюрера. Аналізуючи наслідки так званого референдуму щодо політичної “реформи” (двопалатний парламент та інші дурниці), я був настільки вражений математичним віддзеркаленням фальсифікацій, що брошуру, яку написав про це, закінчував заклик до голови ЦВК п. Рябця подати у відставку, щоб лишитися порядною людиною. Що й казати — наївність... Нині п. Рябець — консультант п. Януковича. “Який їхав, таку взяв”, — так про це каже українське прислів’я.

— А сьогодні яке прислів’я на часі?

— Що було, те й буде, проголошує Еклезіаст. П’ять років тому ось що я писав про президентські вибори (пропонував шановним читачам порівняти з тим, що діється нині): “Не буває брудної політики, але бувають брудні політики. Це стосується як щоденної політичної “кухні”, так і передвиборних перегонів. Якщо одному з кандидатів на найвищу посаду влаштовують засідку в дорогому борделі, чи в його штабі ставлять “жучки” для підслуховування, чи запускають у ЗМІ “дезу” про його хабарництво, чи натякають на його нетра-

диційну сексуальну орієнтацію, чи розповсюджують листівки про його вигаданий антисемітизм, чи ще що-небудь — то це також технології, але не маємо сумніву, що вони брудні.

У країнах напівавторитарних чи напівтоталітарних “бруд”, природно, більше. Дією його формою є залучення до “групи підтримки” війська — навіть один десантник із автоматом на виборчій дільниці справляє враження на електорат. Менш драматичним, але по-брудному ефективним є адміністративний тиск уздовж усієї владної вертикалі та безпосередній (чи опосередкований) підкуп виборців чи їх окремих груп (наприклад, податкові пільги чи підвищення пенсій).

Як легітимні, так і брудні виборчі технології мають за мету маніпулювання громадською думкою, настроювання електорату. Жорсткий контроль за засобами ЗМІ (особливо за телебаченням), замовчування (інформаційна блокада) чи спотворення позицій політичних суперників при одночасному вихва-

лянні одного з кандидатів були невід’ємною рисою виборів-99 в Україні”.

Ось така цитата: замість “99” напишемо “04”, а результату можемо залишити такою, як була. Втім, є резон синтезувати нове прізвище для “центрового” кандидата — Кучмакович. У лікарів є такий сумний жарт — “розтин покаже”. Якщо йдеться про вибори, то “покаже” математична експертиза.

— Словом, як у фільмі про Штірліца: “Ти, дороженька, і накресли пару формул”. Але, на жаль, будь-яка згадка про математику відлякує гуманітаріїв. Чи не можна зміст формули переказати мовою поезії?

— З радістю, бо математика це моя і перша, і остання любов. Отже... 1881 року американський астроном Саймон Ньюкомб оприлюднив у American Journal of Mathematics свої нотатки про те, що впродовж половини століття нікого не зацікавило. А саме, писав Ньюкомб, у будь-яких бібліотечних таблицях логарифмів перші сторінки забруднені набагато більше, ніж останні. Тобто: користувачам таблиць набагато частіше доводиться мати справу з числами, першою цифрою яких є одиниця, двійка чи трійка, ніж із числами, які розпочинаються цифрами сім, вісім чи

ні?

— Якщо йдеться про президентські вибори 1999 року, то електоральні здобутки п. Кучми в обох турах голосування відхиляються від припустимої похибки більше, ніж в 1000 (одну тисячу) разів; точніше сказати не можу, бо математичні таблиці, за якими поцінуються відхилення від “норми”, аж такої фантастичної аномальності не передбачають. Хотілося б помилитися, але щось подібне матимемо й нині. Ситуація трагікомічна: масована атака на свідомість виборця, його залякування і підкуп тривають — а Центрвиборчком приготував прозорі скриньки, гарненькі бюлетені, електронну систему... Це нагадує наречену, яка ретельно вбирає білу фату й весільну сукню, щоб прикрити восьмирічну вагітність.

— Оце і є Ваш прогноз? То що ж “уродиться”?

— Спостерігачі зафіксували, що грубих маніпуляцій із бюлетенями й виборчими протоколами не було. Соціологи проведуть опитування на вході (екзит-пул), і його наслідки збігатимуться з інформацією ЦВК... Точнісінько так, як було п’ять років тому. А я хотів би провести експертизу й довідатися, наскільки передвиборне зомбування електорату було ефективним. Десять днів тому я надіслав листа на електронну адресу п. Литвина, який очолює комісію ВР зі спостереження за перебігом виборчих перегонів, і ще раз запропонував свої послуги. Відповіді поки не маю. Страшенно цікаво було б порівняти експертні матеріали щодо виборів в Україні, Білорусі та США...

Наразі все, що можу ні сказати.

— Володимире Платоновичу, сподіваюся, що продовжимо нашу розмову на сторінках “Слова Просвіти”, отож, прощаюся з Вами лише до оприлюднення результатів першого туру президентських перегонів.

● Розмову вела й оприлюднила
Любов ГОЛУТА

ПОВЕРНЕННЯ ГРУШЕВСЬКОГО...

В останньому листі до Чечеля, датованому лютим 1922 р., Грушевський висловив бажання побачитися з ним, навіть мав намір терміново виїхати на зустріч, відтак “прохав би Вас бути дома до 12-ої ранку”. Невідомо, що спонукало його до невідкладного візиту. Можливо, необхідність консультації про події в Україні, але до від’їзду Михайла Сергіювича було тоді ще далеко.

Він приїхав до Києва у березні 1924 р. Його давній знайомий академік С. Єфремов занотував до “Щоденника” 4 березня 1924 р.: “Іде... Іде Михайло Грушевський! Іде тим самим способом, як в пісні про Зельмана співають:

Іде, іде Зельман,
Іде, іде його брат,
Іде, іде Зельманова
Всенька родина.

Олександр Грушевський вже го-голем походить. Сестра і небіж теж “притупилися” вже до Академії, хоча “всенька родина” цяя й ненавидить Академію, хтозна за що”. За ним повернулися П. Христюк, М. Шраг, М. Чечель та інші, які написали “Декларацію” про співпрацю української інтелігенції з радянською владою. Чим спокусилися: “паршивою” і “керованою” більшовиками українізацією, так званим непиським ренесансом і містичною лібералізацією духовного життя українського суспільства, чомусь названого істориками “духовним відродженням”, посадами і службовою кар’єрою. Ілюзія, чергова омана, яку збагнули на початку 30-х рр., але не в казематах ГПУ—НКВД.

Життя М. С. Грушевського виявилось напрочуд синхронним — першу половину він прожив у ХІХ ст., а другу — в ХХ ст., а народився 17 вересня 1866, а помер 25 листопада 1934 р. Світоглядно він також вирізнявся, бо зневага до більшовизму, яку виношував упродовж УНР та еміграції, завершилася полюбовно угодою навесні 1924 р. Дві протилежності, які майже ніколи не перетиналися, не надавали йому душевного дару геніального історика й маловиразного політика, постійно конфліктували. Сподівався, що в Україні знайде спокій академічного життя. Протягом другої половини він майже здобув його, але останні чотири роки перебування в Москві його свідомо позбавили повноцінної наукової роботи. У листі до В. Молотова від 4 січня 1934 р. академік М. Грушевський “осоромився” уклінним проханням: дати можливість працювати, друкувати книги. Він зізнався, що його повернення в Україну сприяло активізації “зарубіжної української інтелігенції”, яка масово полинула за ним в Україну. Вся вона опинилася в таборах Гулагу, а самого Грушевського поспішно “залікували”.

Багатопартійне українське суспільство 1917—1920 рр. розпорошило національно-патріотичні сили, призвело до вождизму і хуторянства, а відтак — до втрати держави. Політичні партії діяли порізно, ніби на тоненькому льодові, цураючись гурту, щоб не провалитися. А до єдності закликали тоді, коли весняна повіль історії кинула їх у небувалий водоверт. Вони мали об’єднатися завчасно задля єдиної мети — розбудови української демократичної держави, скористатися історичним шансом. Гасло “Борітеся — Поборете” є актуальним: сьогодні важливо “побороти” політичні амбіції, які перешкоджають єднанню патріотичних сил, щоб вибороти час і простір для розбудови України європейського зразка. Єднаймося і поборемо...

- Василь МАРОЧКО, керівник Центру дослідження геноциду українського народу, доктор історичних наук

СВЯТО КОЗАЦЬКОГО ГАРТУ

У Луганську відбулося велике козацьке свято, організаторами якого стали обласне та міське об’єднання товариства “Просвіта” в співпраці з адміністрацією Луганського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка. Були запрошені представники Луганського товариства Українського козацтва “Лугарі”.

Присутніх привітали голова обласного об’єднання “Просвіти” Володимир Семистяга, настоятель храму Архистратига Михайла УПЦ Київського Патріархату о. Олександр Саранча та дякон о. Павло.

Програма вечора включала в себе велику мистецьку частину, в ході якої перед аудиторією, якої в не надто великій залі Українсько-Канадського центру “Відродження” зібралося понад сто чоловік, виступили професійні та самодіяльні виконавці, запрошені з усього міста. Із зачаруванням люди слухали пісню “Народи мені, дівчино, сина” з уст випускниці Львівської консерваторії, а тепер луганчанки, Соломії Паніної, яка сама акомпанувала собі на чернігівській бандурі. Пізніше бандура заграла й у руках Ірини Ковальової, Олени Орлик і Дмитра Федорчука — тріо студентів Луганського обласного коледжу культури та мистецтв. Ці молоді музиканти виконали пісні “Лелеченька”, “Явір, яворина” (музика Олександра Білаша, слова Дмитра Павличка), “Утоптала стежечку” (музика Віктора Власова, слова Тараса Шевченка). Великий ансамбль української пісні “Червона калина” Луганського міського Будинку вчителя заспівав “Моя Україна”, “Ой хотіла мене мати за музику заміж дати” і інших пісень. Приємні враження справив і виступ юних дівчат із ансамблю “Україночка” обласного педагогічного ліцею ЛНПУ імені Тараса Шевченка. А як було не запам’ятати виконання під власний фортепіанний супровід пісні “Молитва” (музика й слова Тараса Петриненка), народної пісні “Ой чий то кінь стоїть”, християнського гімну України “Боже великий, єдиний” (музика Миколи Лисенка, слова Олександра Кониського) активною просвітянкою, членом Ради міського об’єднання “Просвіти” Оленою Ішук!

Слово для привітання присутніх було надане крайовому отаманові Луганського товариства Українського козацтва “Лугарі”, генералові-хорунжому Українського козацтва, членові художнику та просвітянину Олександрові Дуднику. Власні поезії прочитав крайовий писар і талановитий письменник, член товариства “Просвіта” Григорій Половинко.

Свято Покрови — це також

“ПРОСВІТА” СЬОГОДНІ

день утворення УПА, й серед активних учасників урочистого вечора були член ОУН від 1946 року, голова обласних організацій Конгресу Українських Націоналістів і Товариства політв’язнів та репресованих Володимир Кук і його побратим Дмитро Козак. Обидва вони — члени “Просвіти”. Заслужені ветерани чудово заспівали дуетом повстанських пісень, у тому числі добре відому — “Ой у лісі, на полянці стояли повстанці”.

Уривок із козацької поеми Тараса Шевченка “Тарасова ніч” декламував учень 8-го класу Української гімназії м. Луганськ Олександр Мінко, а власні гуморески з народного життя прочитав поет-гуморист Микола Сенчило.

Те, що луганська земля не біднішає на справжніх богатирів козацького гарту, а її здоровий дух міститься у здоровому тілі, засвідчили змагання з гирьового спорту, участь у яких, на подив багатьом глядачам, узяли як хлопці, так і дівчата. Переможцями змагань стали Олена Глушенко та Олексій Гринько. Єдність духу й тіла у всебічно розвинутій людині виразно засвідчив дякон отець Павло, який дев’ять разів підняв пудову гиру.

Святковий вечір артистично вів молодий просвітянин, студент Інституту культури та мистецтв ЛНПУ ім. Тараса Шевченка Сергій Фоменко.

Проведені урочистості й той ентузіазм, із яким люди прийшли на свято, довели, що, попри всі намагання проросійськи налаштованих шовіністичних кіл Луганська, найсхідніший обласний центр держави таки залишається українським. Багато навіть російськомовних луганців, родове коріння яких, можливо, сягає Запорозької Січі, дедалі більше усвідомлює себе представниками великого та самобутнього народу.

- Юрій КИСЕЛЬОВ, голова Луганського міського об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Є ТАКА ДУМКА

КРИВЕ ДЗЕРКАЛО

На жаль, ми багато плачемо, як усе в нас погано та безнадійно. Але яке щастя, що є в нас сьогодні такі справжні українці, як Л. Костенко, П. Мовчан, Л. Танюк, Н. Матвієнко, Л. Красицька, Л. Лук’яненко та багато-багато інших. Вони будять нас, “тримають над головою свічку”... Більше б таких!

Чую С. Злупка, Д. Павличка, П. Загребельного, Т. Петриненка, Д. Гнатюка, Б. Олійника та багатьох інших. Та не всіх, на жаль... А зараз потрібне авторитетне слово письменників, митців, публіцистів. Такі знані в Україні люди, як Є. Мірошниченко, С. Ротару, Л. Буряк, О. Блохін, В. Коротич фірмують своїм ім’ям газету Д. Гордона “Бульвар”. І це наша Еліта?

Дорогі, шановні, відомі наші люди! Послужіть Україні своїм словом, своїм прикладом. Не мовчіть!

- Валентина СИДОРУК, м. Іллічівськ Одеської обл.

АБЗАЦОМ

ПОВЕРНІТЬСЯ НА ДОБРУ ДОРОГУ

Якщо влада не дотримується Божих принципів, порушує права і свободи громадян, то вона не виконує переданих їй Богом повноважень і тим самим створює умови для руйнування суспільства, що приводить до тиранії та диктатури. Тому оберігайте демократію! Використо-

ЗВЕРНЕННЯ

вуйте її для поліпшення добробуту народу. Будьте чесними, справедливими, правдивими. Ми підтримуємо християн різних конфесій (православних, протестантів, католиків), які разом і однодушно підносять свої молитви до Бога за Україну, її владу та народ. Тільки в єдності визволяється велика духовна сила, здатна протистояти й перемогти сили зла.

- О. М. КНЯЗЮК,

ХОЧЕМО РОЗУМНОГО!

Україна на порозі Нового Часу. Усе зло, яке успадкували від минулого, ми повинні знищити перш за все в собі, повернувшись, як блудний син до Отця. Просити в Нього прощення, простивши спершу винуватцям нашим, і таланти, дані нам, примноживши, сповна Творцеві повернути.

31 жовтня ми матимемо можливість вибору. Що оберемо — зло чи добро, брехню чи правду, ненависть чи любов, праведність

ВИЛАЗЬТЕ З КУЩІВ!

З великою тривогою мусимо констатувати, що якщо сьогодні “кухонні патріоти” (я не хочу образити їх цим терміном, а щиро співчуваю їм, бо не кожен може стати героєм...) не повилазять із кущів, не займуть активної наступальної позиції в захисті самих основ по-

НАЙБІЛЬША ПУСТЕЛЯ — В НАС САМИХ...

“Велика американська пустеля розташована не в Айдахо, Нью-Мехіко чи Арізоні. Вона розташована під капелюхом середньої людини. Велика американська пустеля — це, скоріше, розумова, ніж натуральна пустеля”.

Дж. НОКС

Що ж, ці слова можна сказати й про нас. Звісно, що не про всіх, але доки ж усе істинне, правдиве, справжнє буде в меншості? Люди,

МОВА — ДАР БОЖИЙ

Чим наповнений лексикон сучасних підлітків, — нагадувати зайве. Невже Бог дав нам усім величній і прекрасній дар — Слово, а разом із ним і Мову, аби ми так нехтували цим даром? Хочеться віри-

РУКУ НА СЕРЦЕ

чи гріховність, майбутнє чи погибель? Як сказано в Святому Писанні: “Велика кількість мудрих — спасіння світу, і цар розумний — добробут народу”. Ми не прагнемо рятувати світ, ми хочемо врятувати себе, свою Волю, свою Землю, свою Мову — найдорожчі скарби, які Ти нам дав. І хочемо царя розумного. Дай нам мудрості зодягнутися у білі шати!

- Василь СІХОВЕЦЬ, м. Соснівка

ЗАКЛИК

дальшого історичного існування української нації, завтра вони самі остаточно стануть небажаними та чужими на поки що ще власній землі предків та безслідно зникнуть. Бо безлика та інертна біомаса не має ніякого сенсу для існування в світовій спільноті народів-етносів.

- Юрко ЧОРНИЙ,

РОЗДУМИ

чи ми ще люди? Невже ДОБРУ бути довiku в опозиції? Від колиски до труни — така мала відстань. “Відстань, — скаже пересічний читач десь у Донецьку. — І так важко жити. Аби їсти було що... Іди й сиди зі своїм патріотизмом у своїй “бандерівській” карпатській стороні, а ми...” Що — ми?!! Відікнемо в шахтах детектори, що вказують на наявність метану, й зробимо собі “свято праці”, бо ж грошей хочеться! А де ж детектори совісті?.. Коли їх таки підімкнуть? Коли?.. Сказано ж: пустеля в кожному... Пам’ятаймо про це луганчани, донеччани, дніпропетровці, чернігівці... Пам’ятаймо!

ти, що така риса, як комунікабельність, буде притаманною і сільським, і міським дітям. І що буде ця риса проявлятися не в нахабстві та брутальності мовлення, а в чіткому вмінні ввічливо спілкуватися.

- Надія ДИЧКА, м. Долина, Прикарпаття

І ТАКЕ БУВАЄ

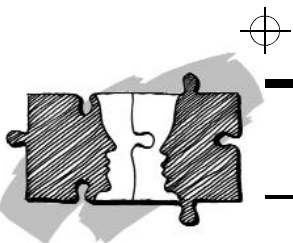
ЛИСТИ ПРЕЗИДЕНТУ ДЖОРДЖУ БУШУ

18 жовтня в Роменському міському відділі освіти на Сумщині відбулася нарада з директорами шкіл. Начальник відділу освіти Микола Овдійко наказав провести 19 жовтня в усіх школах урок, на якому діти середніх та старших класів роменських шкіл повинні написати листа президенту США Джорджу Бушу, починаючи такими словами: “Шановний пане Президенте Америки! Ми дуже поважаємо Вашу країну, але просимо не втручатися у справи нашої держави, тому що...” Далі за задумом організаторів має йти дитяча індивідуальна творчість.

На доречні питання учителів — “Чому вони мають це робити?”, була відповідь, що з цими питаннями — до міністра освіти В. Кременя. Обов’язок учителів — не ставити запитань, а виконувати завдання. Потім традиційно пропонувалося писати заяви про звільнення, якщо комусь щось не подобається.

- Степан ГОРЛАЧ

- Микола ТИСЯЧНИК, м. Суми

Що воно, взагалі, таке — батьківство?

Як усюди, так і в цьому понятті, присутні *емоції* і *раціо*; є почуття і є усвідомлення.

Почуття батьківства виникає у кожного чоловіка по-різному, але найчастіше після факту народження власної дитини.

Усвідомлення батьківства, чи не в більшості випадків, також починає розвиватися постфактум, — чи не тоді, коли дитину треба забирати з пологового динку. Так само незвичайно сприймати жінку як матір власної дитини.

Сталося. Тепер ти батько. Але ти став батьком лише тому, що твоя жінка яку досі сприймав як партнерку, партнерку в твоїх інтересах, ніжну кохану, приємну супутницю, неважливую співрозмовницю, господиню та набридливу своїми нагадуваннями й зауваженнями особу протилежної статі, яка багато чого не хоче розуміти, — раптом (раптом?) перетворилася на дарувальницю життя у його найживішому втіленні.

Звичайно, перед цим були розмови, бесіди з лікарями, підготовка, очікування, але все це для тебе, чоловіче, було наче в іншому вимірі.

Що може сьогодні важити для твоєї свідомості філософія Канта, повчання Сенеки, цікаві роздуми Гельвеція чи навіть чудова мудрість Святого Письма (!), коли ти, ось тут, зараз, вперше взяв на руки і тримаєш велике диво — свій власний плід, рослину, квітку, котра виросла з твоєї зернини!

Для багатьох чоловіків саме лише повідомлення про народження першої власної дитини сприймається на рівні потрясіння, шоку, породжує почуття,

які вражають своєю дивовижністю, і думки, які тривожать незрозумілістю.

Зрозуміло тут лише одне: такий запізнілий початок розвитку усвідомлення батьківства, а точніше — така невідповідність свідомості — є однією з суттєвих причин багатьох трагедій. І це, незважаючи на той очевидний факт, що кожен хлопчик — потенційний батько і несе в собі фізіологію батьківства.

На жаль, дуже часто з

чинається задовго до фізичного зближення з особою жіночої статі.

Натомість, здається, що все оточення хлопчика, все суспільство сконцентровувало увагу дитини на вимогах застосування протизапліднюючих засобів, знімаючи в такий спосіб власну відповідальність хлопця.

У сучасній суспільній свідомості, замість відповідальності за наслідки зближення хлопця і дівчини, на

їх активізує тестостерон.

І от, нарешті, воно передуріло, пережило молодечо-студентські інтрижки, оговталось, порозумнішало, подекуди набралось чоловічої статечності й почало свідомо розглядатися навколо: яку б із них взяти за дружину?

Бажано, звичайно, незайману (бо в іншому випадку... лише уявити собі, як воно із ким у неї вже було — не додає оптимізму щодо перспектив сімейно-

БАТЬКІВСТВА ТРЕБА ВЧИТИСЯ

фізіології (а точніше — з психофізіології) все починається і нею нерідко закінчується.

Батьки і шкільні вчителі вважають передчасним пояснювати 10—12-річним хлопчикам, що вони — сіячі нового життя у найбезпосереднішому значенні цього слова і що од моменту власного народження несуть у собі обов'язок відповідальності батьківства. Мало хто береться сьогодні дохідливо й етично пояснити хлопчикова, що обов'язок батьківства по-

перше місце винесено сексуальне задоволення.

Анекдот із початку минулого століття вже став мало не нормою життя, коли навіть не хлопець, а дівчина цілком спокійно роз'яснює ситуацію: "Так, сер, ми справді були з Вами вчора в ліжку, але це ще не привід до знайомства!"

Суть батьківства не змінилася од моменту створення світу, але нині суттєво змінилися уявлення про ролі чоловіка й жінки в суспільстві. Так звана акселерація, що про неї най-

ДОСВІД

Йдеться не лише й не стільки про набуття чоловіком навичок, необхідних для догляду за дитиною і спілкування з нею.

Бо спочатку треба багато чого засвоїти розумом і відчувати серцем щодо людського життя й свого місця в ньому.

більш жваво почали говорити в 60-х роках минулого століття, була не причиною розбещення молоді, а наслідком впливу свободи інформації й розвитку ринкових відносин в умовах консервативного виховання дітей. Виховання, яке відбувалося згідно з архаїчною моделлю XIX століття, але без душпастирського супроводу Церкви, без усвідомлення присутності Бога і його благословення.

У результаті саме тоді, в тих самих 60-х роках, з'явилися 12—13-літні "мами".

участю продуктів залоз внутрішньої секреції; реакції, в яких головною дійовою особою виступає тестостерон, збуджуючи не лише статевий комплекс організму, а, передусім, хворобливу уяву, в якій уже не залишається місця для усвідомлення власної батьківської функції і відповідної батьківської відповідальності.

Батьки терпляче чекають поки їхнє дитя передуріє підлітковий вік, тоді як дитя чекає повноліття, коли вже, нарешті, "все буде можна".

Повноліття не означає повносвідомості, а тому багато хто не бажає чекати. Тим більше, що телебачення, відео та Інтернет активно сприяють тому, щоб думка про батьківську відповідальність, якщо вона й виникає, не дуже заважала безвідповідальним зв'язкам для поточного отримання фізіологічного задоволення. На цьому етапі життя свідомість чоловіків не відрізняє *любові* од *пристрасті*. Працюють егоїстичні інтереси й емоції, що

єї дитини...

Це та багато іншого усвідомлюється з висоти тридцятирічного віку й відповідного досвіду, після численних і часом сумнівних життєвих експериментів.

Чи не запізно? От якби знати про це десь у віці років дванадцяти...

Знати, що батьківство — це поняття не лише фізіологічне, а й філософське, яке в українській традиції і в українській лексичній тій пов'язане із народною мораллю. Не дарма слово **чоловік** означає *людину чоловічого роду* і, водночас, *чоловіка своєї дружини*.

Це два невід'ємних один від одного поняття, які об'єднуються усвідомленням невідворотності батьківства і відповідальності, яка лежить на чоловікові.

Чоловік народжується, передусім, щоб бути чоловіком-батьком. Залишається лише своєчасно це усвідомити.

Євген ГОЛИБАРД
Фото О. ЦЕАЦУРИ

ГІРКА ІСТИНА

ТАТО НЕ ПРИЙДЕ

Ще вчора його дужі руки підкидали аж до стелі: аж дух захоплювало. Було радісно, світло й надійно. Ще вчора...

Сьогодні мама сказала, що тато більше не прийде. Чому це? Що він накоїв, що мама заборонила йому жити з нами? Але ж тато такий хороший... І мама. Це якесь непорозуміння. Це — неправда.

Але ж правда... Проходить день, місяць... Як він може без мене? Значить, він таки поганий... Мама не помиляється.

Чому це сталося саме зі мною? Чому мій тато? Не Олин, не Вітальчин... Мій тато був таким... Ну, найкращим! Чому? Ну, чому?!

Я так багато маю йому сказати! Не мамі, не бабусі... Вони — інші. А от тато... Де мій тато?! (Плач).

Солодкі хвилини самозабуття. Крила тиші. Я підіймаю очі в небо — і серцем відчуваю Небесного Батька. У мене є Тато!

Довгі роки. Я звикла без тата. Я майже не думаю про нього. Його немає.

І буде зустріч. Сядемо всі за стіл — ніби так тривало завжди. Його очі розумні, уважні — як вони дивилися на маму! Яка любов, яка туга!.. Ну чому так повернулася доля?..

Мить, яка триватиме вічність. Ми знову разом. Ми так і жили. А то був страшний сон, з якого я не могла так довго прокинутися...

Але я вже доросла. Мені вже шістнадцять. Цим, власне, і був зумовлений приїзд тата. Я знаю правду: ось ця мить закінчиться — і буде все, як було. Та я сміливо дивлюсь у майбутнє. Я — сильна...

РЕФЛЕКСІЯ

Я завжди знала, що схожа на батька. Я навіть знала, що він через це пробачив мамі народження дівчинки (тобто — мене). Ця схожість вибиравалася мною зі слів рідних і знайомих, із старих армійських і шлюбних світлих, аж поки я не зіпсувала собі свого батька, бо пам'ять вперто відмовлялася повернути мені його об-

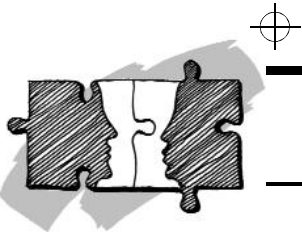
ЛЮБИТИ — ЦЕ БУТИ РАЗОМ

личчя. До чотирьох років я встигла звикнути до того, що в мене є батько, до шесті вже знала, що всі лікарні схожі одна на одну величезною відстанню до нашого дому, вафельними рушниками на обличчях хворих і присутністю заплаканої мамі. Потім довелося звикати до того, що батька немає.

Але якраз тоді він був мені потрібним найбільше. Якраз тоді я почала реставрувати його образ у собі, навчилася стискувати зуби й змушувати замовкнути всіх, хто казав, що його немає. У найважчих ситуаціях досить було подумки покликати його — і ставало легко, бо знала, що поруч є той, хто

захистить. І зараз, коли одна з моїх найкращих подруг при прощанні каже: "Пам'ятай, там, на Небі, тебе люблять, і ця Любов — завжди з тобою, де б ти не була", я згадую батька. Я знаю, що це правда, адже любити — це бути разом.

Марія КРИШТОПА

ЗАПРОШУЄМО ДО РОЗМОВИ

ЧОЛОВИЙ РОДУ

Тато... Сьогодні це слово для мене, як затамований по-дих далекого дитинства — пшеничного, повнокосого... Ні, не в переносному розумінні, — мій тато був агрономом, і я тільки й бачила його то в саду, де закладали молодий сад, то на винограднику, на фоні смарагдового листа і фіолетових грон, але найбільше — серед поля. Поле змінювало кольори, тато ставав батьком, ми соромилися ніжності, цуралися розчуленості, — здається, ці почуття недоречно надміру проявляти до статечного й розмисливого чоловіка, якого навіть мама все частіше зове не по імені, а батьком... “Нема батька...” Це й подосі означає, що впала надійна стіна, мур, за яким царювали надійність і затишок...

То чому й справді не бути в Україні Дню батька, Дневі тата, — не лише в пам'ять про тих, які давали життя українським родам, але й для піднесення та поцінування ролі кожного чоловічого сім'ї, родини?

Зустріч і розмова з головою “Жіночої громади” п. Марією Драч несподівано для мене самої продовжилася власними роздумами, бесідою з колективом редакції нашої газети. А й справді, чому ми так мало пишемо й говоримо про батьків? Ми, діти двадцятого сторіччя, оглядаючись на історичний шлях України, можемо уявити його як безкінечну ходу жінок-матерів, часто вдів. Хіба не є підтвердженням цього бодай ті суспільні визначення, які є вже узаконеними категоріями: “діти революції”, “діти голодоморів”, “діти війни”... Віддаючи Молохові батьків, суспільство начебто переймає на себе батьківство, бере під свій і влади патронат юний нарід, але й закріплює цим безбатьченство... Сім'я без батька — як держава без суверенності, — більш залежна від зовнішніх впливів, несамостійна у здійсненні свого волевиявлення... Мабуть, у світі ще не існує досліджень соціологів і психологів про те, чи здатен стати справжнім батьком нації і господарем в державі безбатьченко, удовенко, — чи не озовуться в ньому дитячі комплекси підсвідомим довічним пошуком

“Сім'я є осередком, навколо якого обертається все інше. Сім'я — то цінність, яка прямо впливає на мою поведінку, на мій стан душі. Це джерело сили й оптимізму”.

сильного плеча, руки заступника деінде, ніж на рідних теренах національної родини...

Батько, за великим рахунком, це не лише біологічний початок життя, хоча саме він обдаровує свою дитину багатством родового генофонду. Батько — це віра, це — сила, це — впевненість у собі, самодостатність особистості, її гідність. Ось чому кожна нація має ті постаті, які носять ім'я батька нації, народного чоловіка. І на всіх вистачає його доброго серця і слова поради.

Нині з питаннями батьківства пов'язано безліч соціальних і моральних питань. Не хочу їх сьогодні всіх перераховувати і намагатися знайти відповідь. Це зробите ви, шановні читачі “Слова Просвіти”. Відсьогодні редакція починає свій новий проект “День батька”. Маємо на меті не лише підтримати ініціативу “Жіночої громади”, але й повести серйозну всебічну розмову із залученням психологів, соціологів, письменників, усіх небайдужих. А таких, сподіваюся, немає серед нас. Отож, чекаємо активної участі кожного, народженого від своїх батька й матері, та, безперечно, самих батьків — дійсних та майбутніх. А колишніх батьків не буває...

Любов ГОЛОТА

ЖІНОЧИЙ ПРОЕКТ

Сьогодні ця жіноча організація таки вирізняється з-поміж десятків інших гендерних проєктів. Боротьба за гендерну рівність набуває тут нових форм. Недарма Марія Драч із колегами не один рік на всіх рівнях лобюють запровадження державного свята — Дня батька. “Жіноча громада” першою зніщувала, крім цього, і всеукраїнський конкурс “Мій батько”, в якому діти всіх поколінь, регіонів і соціальних станів (навіть у колоніях для неповнолітніх) мають змогу оприлюднити свої любові і відчай, прохання й вимоги до реальних і вимріяних татусів.

Наша розмова з Марією Драч — про фемінізм та батьківство, конкретного й ідеального батька і не тільки.

— Як же, пані Маріє, жіноча організація взялася за батька?

— Коли відбувався Форум українців у минулому столітті, всі організації навперері кидали гендерні гасла: жінок до влади, рівність тощо. А ми запропонували оголосити День батька в Україні. Це несправедливо, що запровадили День матері, а відповідного свята для татусів немає. На жаль, нашу пропозицію не внесли в резолюцію Форуму: “Ви жартуйте?!” — відповіли мені.

Уже четвертий рік ми лобіємо запровадження Дня батька. За допомогою Українсько-канадського гендерного бюро ми видаємо журнал “Тато”, безпрецедентне видання. Видали також перший том із творами дітей про батька із піснями, малюнками, присвяченими таткам. На честь татусів у 900-літньому м. Дубно в 2000 році ми посадили 900 дубів, зібравшись “Жіночою громадою” і практично всіма городянами міста Дубно.

— Жінки почали боротися за права чоловіків? Чи не пов'язана Ваша ініціатива з особистим досвідом? Розкажіть, якщо можна, про власного батька.

— Якось замислилася: справді, чого я так перейнялася Днем бать-

ка? Наше суспільство все кинуло на плечі мамі. Взамін двічі на рік — на День матері й День родини — не забувають матерів похвалити й привітати. На Покрову, на День української родини знову ніхто не згадав батька.

Згадую свого батька. Я народилася відразу після війни. Звичайно, більше мене виховувала мати, вчителька, яка працювала поблизу Львова. Батько, натомість, працював у Львові й приїздив до нас, у село Дідилів, тільки на вихідні. Посеред тижня мама давала мені один

Марія ДРАЧ — лідер “Жіночої громади”, правонаступниця тієї, створеної в 1901 р. родинами Косачів, Лисенків, Старицьких тощо. Це та “Жіноча громада”, яка ще 100 років тому створювала дитячі садки й сирітські притулки, організовувала просвітницькі виставки й лекції, боролася за виборчі права жінки й за можливість здобуття нею вищої освіти. З лютого 1993 р. “Жіноча громада” стає міжнародною організацією, а з 2001 р. має спеціальний статус при економічній і соціальній комісії ООН...

ДЕНЬ БАТЬКА: ФЕМІНІСТИЧНА

карбованець на дорогу в обидва кінці, і я навідувалася до батька. Замітала в хаті (пам'ятаю, як їхала в автобусі з вінчиком), прибирала й поверталася додому. Батько завжди був для мене чимось світлим і святковим. Тепер розумію, чому: бачила його рідко. Особливою порою була татова відпустка.

Батько був лагідний до мене. Лише раз він мене покарав, і я запам'ятала це на все життя. Тоді я вже закінчила навчання у сільській школі й переїхала до Львова... Мене — наївну дівчинку — весь час у школі обкрадали. Ми не дуже цим переймалися, але якось украли готувальню, яку я позичила в старшого брата. Тоді батько вперше на мене нагрімав, і це запам'яталося, —

на відміну від частіших маминих напучувань. Потім я старанно навчалася (закінчила школу із золотою медаллю, хоча була наймолодшою ученицею у своєму класі), була активісткою, батьки мною пишалися.

— Тобто, Ваш тато відповідав поняттю “хороший батько”? Що він Вам передав?

— Так, він був хорошим батьком. Ми не знали в ті часи, що таке “немає хліба”. Іде директор школи з одної наради на другу і викидає з машини буханець хліба в селі. Люди підібрали й мені з бра-

писав і передав цю надзвичайну охайність моєму братові. Взагалі, батьки вдома розмовляли німецькою. Це нас тоді дивувало, але зараз розумію, що так вони оберегали нас від небезпечних слів і тем, від тоталітарної комуністичної влади.

— Ви схожі на татка чи на маму?

— На обох. Я, як і моя мама, дуже багато читаю. Мати не розуміла

коли треба жити окремо.

— День батька потрібен більше жінкам? Щоб чоловіки відчували, що мають теж виховувати дитину? За цим стоїть феміністична ідея? Чим для Вас є фемінізм?

— Для мене фемінізм — це боротьба жінок за свої права. Жінка має право йти до влади, працювати і вчитися, де хоче. І тепер, за новим законодавством, жінки можуть працювати, а чоловіки доглядати за дітьми. Це добре, адже деякі чоловіки таки краще готують борщ, ніж жінки... Стосовно Дня батька, — це потрібно щонайперше чоловікам. Вони одержать неймовірну насолоду, коли їхні діти вітатимуть їх саме в ролі татусів. Це сприятиме більшій відповідальності чоловіків щодо батьківських обов'язків. Як можна летіти з одним крилом? Мають однаково працювати й доглядатися обидва крила — батько і мати.

— Дехто стверджує, що батько за останнє століття в Україні, по суті, перетворюється тільки на носія запідоновального сімені...

— Я не погоджуюся. Тоді достатньо використати банк сперми і вибрати бажаного носія генетичних ознак. Але ж втрачаються основні цінності. Без спілкування, любові, виховання дитина перестає бути людиною. Нещодавно розмовляла з німецьким дитячим психіатром, і він теж говорив про трагедію сучасного покоління. Діти не читають, мало спілкуються з батьками й однолітками. Цивілізація може запропонувати натомість лише комп'ютер з іграми та Інтернетом, але ж це — не тепло й енергія батьків, так не сформується повноцінна життєрадісна людина. Наш конкурс “Мій батько” засвідчив, що, якими б прекрасними не були дитячі будинки й друзі, дитя повертається до сім'ї, де батьки пиячать, б'ють своїх дітей і так далі, бо рідного батька і матір не замінити нічим.

Підготував
Олександр СОЛОНЕЦЬ

ЧУЖІ ТЕКСТИ — АРМАТУРА ДЛЯ ВЛАСНИХ ДУМОК

Друга розмова про особливості письменницького читання — з прозаїком, есеїстом, перекладачем Тарасом ПРОХАСЬКОМ.

— Чим для тебе є процес читання? Чи доводиться тобі його структурувати (чи є така необхідність): читання для задоволення, читання з обов'язку, читання для себе, читання заради друзів?

— У мене, слава Богу, з читанням не пов'язано жодних обов'язків, як було, скажімо під час навчання, тому — «вільною воля». Але читання для мене страшенно важливе як спосіб структурування мислення. Мені подобається, як думки структуруються в процесі читання, — в залежності від того, що я читаю. Вдало вибудовані речення читаного тексту допомагають у подальшому робити свої побудови.

— Читання — це, до певної міри, знайомство із зовсім іншим, відмінним світом, знайомство зі світом іншого. Чи відбувається при такому зближенні дифузія топосів із одного світу в інший?

— Передовсім, коли я читаю, це для мене є чимось таким, як для дзен-буддиста — медитація. Коли мислення

організовується таким способом, що можна використовувати цей каркас для того, аби далі розвивати свої структури. Тобто, чужі тексти — це не лише поштовх, а й арматура для власних думок.

— Читання твоїх текстів чимось нагадує читання топографічної мапи, яку можна читати не лише зліва направо як літерний текст, але й знаходити якісь сплетення, вузли, осердя, блукати, надбувати свої старі сліди... Чи виставляєш ти певні маркери для тих, хто вперше ступає на твою літературну територію, чи тобі більше подобається заплутати читача, грати з ним у схованки?

— Я, справді, сприймаю писане мною як певну територію. Цілком реально уявляю собі ділянку ландшафту, на якій відбуваються властиві лише моєму світові речі. І тому зустрічається чимало певних знаків, віх, які означають якось цю територію. У текст закладаються певні паролі, за якими читач може пізнати ту територію, на яку він потрапив.

— А ти, як господар певного творчого терену, відчуваш вторгнення на нього своїх читачів — у вигляді листів, дзвінків, чи яким «понадконтактним» способом?

— Це все передбачено від самого початку. Саме писання тексту, призначеного для читання, воно вже є доро-

ПРО-ЧИТАННЯ

говказом... Я сподіваюся, що хтось прийде, я навіть цього хочу, інакше не було б сенсу писати. Тому я почуваюся сталкером або гідом, який у разі чого може надати допомогу блукальцю.

— А коли ти сам опиєси на інших «територіях», твій досвід писання допомагає тобі не губитися в тих ландшафтах або виплутуватися з якихось пасток, що їх наставив автор?

— Так, звичайно, якою б різною не була література, автори послугуються досить подібними прийомми. Це так, як сапер, що знає класичні способи мінування, він може трохи безпечніше почуватися на замінованій зовсім іншим сапером території. Хоча трапляються оригінальні технічні знахідки, але загалом принципи «мінування» залишаються тими самими.

— А як часто тобі хочеться опинитися на зовсім незнайомій території — так, як, скажімо, вирушити з України до Нової Зеландії?

— Щоразу намагаюся натрапити на щось зовсім незнане. Але, з іншого боку, я відчув, що з віком утворюється небажання щось змінювати. Це як, приміром, усе життя готуєшся до подорожі в Африку, вибудовуєш уявні маршрути, а коли вже під старість випадає реальна нагода поїхати, ти відмовляєшся від задуму молодості.

• Микола СКИБА

ЗОЛОТА РИБА ПРОРОЦТВА

У виставці, присвяченій рідному Києву, глядачі побачили нове одкровення Валерія Франчука — художника, що засобами образотворчого мистецтва часто втілює і глибокі філософські поняття, і події сьогодення, побачені наче з високості.

Бо такі вмів Валерій Франчук зачепити за живе глядача і створити образ, який змусить замислитися над мистецтвом як естетичною втіхою нашого життя. Ностальгічні спогади художника про стару Лук'янівку часів його студентства вселяють тепло й романтику в наші душі, а та картина, що постала в центрі експозиції, дає добру поживу і серцю, і розуму, і совісті нашої.

Відомо, що Валерій Франчук — художник суто український, його картини, написані стрімко, мов на одному подиху, виражені, виношені в глибинах серця, — часто бувають пророчими. Тож гості виставки, що відбулася в галереї «Акварель», згадували на відкритті, як

вразила всіх його картина «Чумацький шлях», вперше експонована в музеї Т. Г. Шевченка. А зображено на ній нас, українців, що посідалися, склавши руки, на воза в німому чеканні — що там далі з нами буде? І ніхто не виявляє ані найменшого поруху, щоб скермувати волів... Сьогодні, схоже, суспільство вже вийшло з того німого самоприреченого чекання.

Нині Валерій Франчук знову виступає вдумливим пророком: «Щаслива?» називається золотаво-срібляста риба — єдина жива в тісному акваріумі. Хоч смутний, невеселий, справді людський вираз має рибине око, а вже ніби силою духу деформовано кут акваріуму, і видно, що знищить вона прозору в'язницю й стане символом волі тоді, коли з'єднається врешті з океаном. На відміну від копчених і почиених посестр, які підуть комусь на харч...

Валерій Франчук розповів, що образ цей почав його

ПАЛІТРА

переслідувати навіть уві сні і відпустив тільки тоді, коли написав цю картину. На душі стало легше.

Хоча трагічний антураж оточує єдину живу істоту в центрі картини, а все ж кольорова гама дуже оптимістична. Не кривавий червоний колір, а ніби з макового поля, проїняного сонцем, зійшло його світло. Валерій Франчук замислюється сам і змушує замислитися глядача, а чи варто жити в каламутній воді?.. Чи не настав час зробити правильний вибір і вийти у відкритий, вільний, просто неба блаженний Божий простір? І віриться, споглядаючи тонку метафоричну роботу художника, що зробить наш народ свій правильний вибір, що вирветься нарешті наша країна з тих обмежень, які є синонімом загибелі.

На виставці було представлено чимало поетичних картин Валерія Франчука, присвячених Києву, яким бачить його серце художника. Але саме ця, найновіша, картина «Щаслива?» стала ніби узагальненням тих народних чаянь, які нуртують у самому центрі столиці.

Справжній художник — завжди пророк. Валерій Франчук побачив перспективу для розвитку нашого суспільства. Але кожен із нас повинен зробити свій вибір сам. Можливо, ефект, описаний в одному з оповідань знаменитого латиноамериканця Хуліо Кортасара, коли споглядач ототожнив себе з рибою в акваріумі, спрацює і серед цінителів живопису, а відтак допоможе нам, громадянам, відчувати справжній стан речей і виправити своє життя.

• Ганна КОЗАЧЕНКО

КЛАСИКА

Треба сказати, що народний артист СРСР та України Володимир Крайнев — чи не єдиний із піаністів-виконавців світового рівня, який планомірно відвідує Київ із концертами. У концертах фестивалю виступає як сам маестро, так і його друзі, колеги, талановиті учні. І, звичайно, гідний лише поваги й замилювання музикант, що влаштовує такі свята для вдячної київської публіки. Фестиваль відкрився сольним концертом Володимира Крайнева. Гранично заповнений Колонний зал ім. Лисенка зібрав у цей вечір мало не весь «академічний» бомонд Києва. І в своїх сподіваннях слухачі не розчарувалися: сполучення чудової фортепіанної музики, зі смаком складеної програми, прекрасного виконання змусили публіку стоячи дякувати артисту оваціями. Грав Майстер, музикант, який усе може, все вмів, який забезпечує художньому задумові найякісніше піаністичне втілення. Говорячи про «високе», згадувати про техніку не прийнято, однак Крайнев справляє сильне враження не тільки своїм знаменитим артистизмом. Цей чудовий піаніст — у блискучій професійній формі, що служить гідною оправою для справжнього обдаровання. На відміну від більшості сучасних піаністів, Крайнев не перебуває в рамках однієї раз і назавжди зафіксованої виконавської манери. Знаменитий своїм

натхненням прочитанням Шопена, Крайнев заворожував глибиною думки й прихованою міццю в творах Брамса і вражав юнацькою енергією та палкою щирістю в музиці Прокоф'єва. Навряд чи завершення концерту могло бути більш ефектним і яскравим, ніж фінал Шостої сонати Прокоф'єва, де маестро продемонстрував, крім бездоганного смаку, відчуття стилю та інших художніх чеснот виконання, свою віртуозність в усьому її блиску; і ніхто не залишився байдужим: адже аплодували

анний секстет Глінки, фортепіанні квінети Шостаковича та Шуберта («Форель») — геніальні, вишукані, віртуозні твори; стверджую як піаніст, — можна тільки мріяти, щоб грати таку музику, тим більше, у співпраці з таким прославленим колективом, як струнний квартет «Prima vista» (Польща) — Кшиштоф Бзувка (скрипка), Юзеф Колінек (скрипка), Даріуш Кіселінський (альт), Ёжи Муранти (віолончель), — до складу якого приєднався Павел Панта (контрабас). Про рівень цього квартету

свій рівень кожного з його солістів здобули беззастежливу симпатію слухачів, і музикантів постійно викликали на біс.

Дещо про камерний ансамбль: що це таке і з чим його дідять... Сольна гра за надто егоїстична й покладає велику відповідальність на людину, що виходить на підмостки під вогнями софітів. Оркестр — це натовп, «ротна побудова», повна творча єдність із яким практично неможлива. Піаніст у ролі концертмейстера — «гарматне м'ясо» на службі в

самблю» і поєднує інтуїцію, досвід, спостережливість і багато чого іншого. А ще — необхідна пристрасть, без якої не можна займатися мистецтвом. Насолода — слухати єдиний подих ансамблю.

Квартет «Prima vista» брав участь і в наступному концерті, але вже в іншій якості, а саме, — акомпануючи своєму співвітчизникові, лауреатові міжнародних конкурсів Петру Палечному. Цього разу прозвучали 2 концерти Шопена для фортепіано з оркестром у переклада-

І соліст цієї можливістю розпорядився ТАК, що всі присутні в залі почули абсолютно нового, іншого Шопена — хоча, здавалося б, популярність цієї музики така, що прочитати оригінально її вже не можливо. Сміливість, яскравість, шалений темперамент, що чомусь традиційно вважаються неприпустимими для вишуканого Шопена, танцювальність, анітрохи не приховувана якимсь таємничим «глибоким змістом», яким звичайно латають діри в почутті ритму, «діамантова» гра у віртуозних пасажах, що зазвичай «замазуються» педалью — і польський піаніст пред'явив зачарований публіці польського композитора з його шляхетною і гордовитою величчю, розкішним фортепіанним звуком, палкими й щирими почуттями, що не мають нічого спільного з салонною манією. Блискучий і чарівний виступ розбухав зал не на жарт — адже розбудити в людях емоції, змусити їх задихатися від захвату й плакати — так важко...

Фестиваль «Володимир Крайнев запрошує» не потребує реклами. Його ідея чудова за своїм задумом, розмаїтістю й розмахом, а найдивовижніше і приємніше за все те, що вона незмінно втілюється в життя, незважаючи на неминучі організаційні труднощі, пов'язані з проведенням такого солідного заходу. Це — справжні ласощі для меломанів. Це — смачно...

• Олена ЖУКОВА

Володимир Крайнев

данні для фортепіано і струнного квінети. Ця транскрипція, поступаючись оркестровому варіантові звуковим масштабом і тембровою розмаїтістю, дозволяє солістові почувати себе більш вільно...

ТИЖДЕНЬ ВИСОКОЇ МУЗИКИ

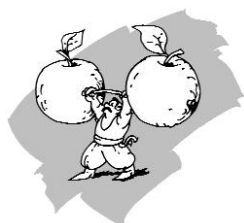
Нещодавно в Колонному залі Національної філармонії України відбулося закриття VII міжнародного фестивалю «Володимир Крайнев запрошує», який тривав тиждень. У ньому брали участь, крім самого Володимира Всеволодовича: Національний заслужений академічний симфонічний оркестр України під керівництвом В. Сіренка, Симфонічний оркестр Національної філармонії України під керівництвом М. Дядюри, Клаус Штікен (фортепіано, Німеччина), квартет «Prima vista» (Польща), Пьотр Палечни (фортепіано, Польща), Ірина Макарова (меццо-сопрано, Росія), Олег Криса (скрипка, США), Наум Штаркман (фортепіано, Росія) та інші. У програмі концертів фестивалю — твори Шопена, Брамса, Прокоф'єва, Дворжака, Брукнера, Шостаковича, Шуберта, Глінки, Мусоргського, Шнітке, Гайдна, Чайковського, Баха, Моцарта, Мендельсона, Пуленка.

музикантові абсолютно щиро й дуже довго. На біс прозвучав ноктюрн Шопена.

Виконати протягом тижня таку кількість різноманітних та грандіозних за рівнем складності світових музичних шедеврів, тим більше, пов'язаних із грою в ансамблі (тобто, в тонкій взаємодії з колегами-митцями), під силу тільки справжньому майстру. Великий фортепі-

свідчать 11 записаних ним дисків, із яких 2 — платинових, величезний репертуар та перелік країн, де музикант побував з гастролями (Київ вони відвідали вперше, і тому поєднували репетиції та концертні виступи з екскурсіями по історичному центру міста, краєю якого були щиро захоплені). Надзвичайна чуйність ансамблю й чудовий профе-

диктатора-соліста. Ансамбль за своїм звуковим обсягом майже рівноцінний оркестрові, а за творчою ініціативою не поступається солю. Ансамбль — як любов: одне не існує без іншого. Для того, щоб грати в ансамблі добре, потрібна величезна робота; виразна гра, ненав'язливе керівництво і та містична якість, що називається «почуттям ан-

ФУТБОЛ:
ЛІГА ЧЕМПІОНІВ

«ЗІРКОВІ КОРОЛІ» НЕ ЗДИВУВАЛИ

Група «В»: «Реал» (Мадрид, Іспанія) — «Динамо» (Київ, Україна) — 1:0.

«Реал» не такий страшний, як його малюють», — вдало сказана фраза головним тренером киян Йогофом Сабо згодом яскраво відобразила перебіг подій на полі того матчу, який став програвшим для нас. Це перша поразка, якої динамівці зазнали під керівництвом цього тренера. Як її розцінювати? Провал, невдача чи, можливо, просто збіг обставин? Адже динамівці того вечора були не гіршими за гордих «королів-зірок» із мільйонними зарплатами, та, схоже, — все ж вони не в оптимальній формі. Про що і свідчить місце, яке посідає «Реал» у національному чемпіонаті — десяте! Гра, можливо, і накульгує, проте закладена майстерність — залишається. Вона, зрештою, і допомогла мадридцям обіграти киян.

У діях господарів чітко проглядалось одне бажання і завдання: забити, а далі — як гра покаже. Українцям було не солодко, хоча якось і язик не повертається називати команду українцями, бо того вечора склад київського «Динамо» налічував... аж двох представників України! Що ж, маємо те, що маємо. А «Реал» потужно йшов уперед. Проте з першим штурмом ми впералися. Хоча... Спочатку Зидан, у першій же атаці своєї команди, міг відзначитися, але тут «Динамо» підстрахував Саблич, який заблокував політ м'яча. За декілька хвилин уже Рональдо підкручував смугастого в самісіньку «дев'ятку», і, якби не бездоганна гра Шовковського, довелося б розпочинати з центру поля. За мить іще одна мадридська «зірка», Фігу, — небезпечно прострілював, але знову виручив Шовковський. Штурм наших воріт противником не став на заваді атакам киян, хоча в першому таймі вони, в основному, турбували воротаря господарів ударами з далекої відстані. Хоч і активно діяли Ринкон, Юссуф і Клебер, але бракувало киянам гостроти Мариса Верпаковського, який через перебіг жовтих карток пропускав цей матч. Бракувало й того футболу, який кияни продемонстрували в матчі з «Байєром».

Що ж до «королів», то бажаного успіху вони досягли за десять хви-

лин до перерви. А сталося все дуже просто. Помилка Юссуфа стала для киян роковою. М'яч опинився у Соларі, який на лінії штрафного майданчика передав пас Рональдо. «Зубастик» у бразильському стилі віддав точну передачу на Оуена, який одним ударом переправив шкіряного в ворота. Важко навіть додати ще щось. Але гра продовжувалася, і часу було ще вдосталь, аби відігратися. Ще до перерви кияни могли зрівняти рахунок. Гіоане подав кутовий, а Гавранчич головою намагався підкоригувати політ м'яча у ворота, і це йому вдалося, однак воротар господарів удар відбив.

Другий тайм став свідченням того, у якому стані перебуває «Реал». Динамівці спокійно справлялися з оборонними редутами господарів і не один раз були близькими до успіху. Небезпечні удари Ринкона, Клебера, Гіоане ніяк не могли знайти свого продовження. Майстерна організація динамівської гри — проти високого класу господарів, які в другому таймі тільки те й робили, що грали на утримання рахунку. І свого досягли. Хай мінімально і не по-королівськи, але три очки вони таки заробили. А ми могли й бути близькими до успіху. Проте за «могли» очок не дають. Тож чекаємо матчу-відповіді 3 листопада й сподіваємося на реванш.

В іншому матчі цієї групи «Байєр» на своєму полі переміг римську «Рому» — 3:1.

Становище команд: «Байєр» — 6 очок; «Динамо» — 6; «Реал» — 6; «Рома» — 0.

ПРОРВАЛО

Група «F»: «Шахтар» (Донецьк, Україна) — «Селтик» (Глазго, Шотландія) — 3:0.

Матч донецького «Шахтаря» проти шотландського «Селтика» був важливим для обох команд. Поєдинок мав прояснити ситуацію в групі. І зрозуміло, що не потрібно бути великим фахівцем із футболу, аби здогадатися, що після двох програних стартових матчів гірникам була потрібна лише перемога. Сказано — зроблено. 3:0, і — до побачення, «Селтику», до 2 листопада! Матч-відповідь пояснить, хто на що може розраховувати.

Наполегливість «помаранчевих» у матчі з шотландцями принесла свої дивіденди лише у другому таймі. Перша сорокап'ятихвилинка стала загалом репетицією перед реалізацією головних моментів у другому таймі. Але до таких репетицій потрібно ставитися з обережністю. Перший тайм міг закінчитися як на нашу користь, так і на користь суперника. Однаково небезпечні моменти виникали поблизу воріт суперників, але минулося. Посправжньому футбольне видовище відбулося у другому таймі. «Помаранчеві» відійшли від усіх стандартів і зіграли на результат, адже це була

СТАРТУВАЛИ ВДАЛО. ТАК БИ Й ФІНІШУВАТИ

«Дніпро» (Дніпропетровськ, Україна) — «Брюгге» (Бельгія) — 3:2.

Перший матч першого групового турніру Кубка УЄФА зіграв дніпропетровський «Дніпро». Як і минулого сезону, підопічні Євгена Кучеревського гідно представляють Україну в розіграші цього європейського кубка.

Суперником українців була вже відома їм команда «Брюгге». Після того, як донецький «Шахтар» проєкзаменивав бельгійців у серпні в рамках відбору до групового турніру Ліги чемпіонів, у суперника залишилися від української землі неприємні враження. І головним завданням дніпрян було ці враження гостей зберегти.

Відкритий футбол, який показали команди, подарував глядачам справжнє різнобарв'я голів. Розпочав голевий гондкап фор-

— здобувався до- ки вистачало сил. До 37-ї хвилини на табло горіли нулі. А потім, після стрімкої атаки «Шахтаря», м'яч від Агахови відскочив до Матузілема, який завдав сильного і влучного удару з-за меж штрафного майданчика. Воротар гостей був безсилим. Гірники пресингували, Вукич за п'ять хвилин неперевершеною передачею виводить того ж таки Матузілема «на побачення» зі стражем воріт шотландців, і бразилець забиває другого м'яча. Після другого пропущеного голу гості спробували відігратися: це в них вийшло непогано. Камара небезпечно з близької відстані «розстрілював» ворота гірників, але Лаштуква удар парировав. Ще один удар, цього разу Хартсона, — вище воріт.

За п'ятнадцять хвилин до завершення матчу тренер «Шахтаря» Мирча Луческу випустив на поле Брандау, який уже після трихвилинного перебування на полі приймав поздоровлення колег після забитого голу.

Що ж, сталося те, що й мало статися, — «Шахтар» переміг, забивши свої перші голи в груповому турнірі Ліги чемпіонів. Але не забуваймо, що це лише половина дороги групового турніру. І для того, щоб пройти далі або посісти принаймні третє місце (зона Кубку УЄФА), звісно, потрібно перемагати. Наступний матч виїзний, на цей раз «Селтик» прийматиме у себе вдома. В іншому матчі цієї групи «Мілан» із мінімальним рахунком здолав опір «Барселони» — 1:0. Переможний м'яч за «міланістів» забив знову українця — Андрій Шевченко.

Становище команд: «Мілан» — 9 очок; «Барселона» — 6; «Шахтар» — 3; «Селтик» — 0.

Решта результатів:

Група «А»: «Монако» — «Олімпіакос» — 2:1, «Ліверпуль» — «Депортів» — 0:0. **Група «С»:** «Ювентус» — «Байєр» — 1:0, «Аякс» — «Маккабі» Т-А — 3:0. **Група «D»:** «Спарта» — «Манчестер Юнайтед» — 0:0, «Фенербахче» — «Ліон» — 1:3. **Група «E»:** «Русенборг» — ПСВ — 1:2, «Панатінаїкос» — «Арсенал» — 2:2. **Група «G»:** «Андерлехт» — «Вердер» — 1:2, «Валенсія» — «Інтер» — 1:5. **Група «H»:** «Челсі» — ЦСКА — 2:0, «ПСЖ» — «Порту» — 2:0.

КУБОК УЄФА

Опетровців Венгліньськии. Олег перехопив пас оборонця гостей і забив м'яч у сітку воріт. До кінця матчу рахунок ще тричі змінювався. Спочатку гостям вдалося зрівняти рахунок, а за декілька хвилин до кінця першого тайму бельгійці вийшли вперед, першим на м'ячі був Балабан. Проте тих кількох хвилин, що залишилися до свистка, вистачило дніпрянам, аби піти на переву за нічийного рахунку. Красивим ударом з далекої відстані Рикун відновлює статус-кво.

У другому таймі господарі зробили все можливе, щоб вийти вперед. Олег Венгліньський змарнував декілька виходів віч-на-віч із воротарем гостей. Але на 62-й хвилині він все-таки реабілітувався і з гострого кута пробив у дальню «дев'ятку».

Тож — 3:2, і важливі перші три очки здобули підопічні Євгена Кучеревського.

БОГАТИРСЬКІ ІГРИ

УКРАЇНСЬКІ БОГАТИРІ — НАЙСИЛЬНІШІ НА ПЛАНЕТІ

Українці підтвердили свій статус найсильнішої команди планети. Вони другий рік поспіль виграли командний «богатирський» Чемпіонат світу, що відбувся на Карибах. У фіналі українці з рахунком 4:2 перемогли команду Великобританії. Раніше збірна України розправилася з командами Фінляндії, Польщі й Німеччини. До складу команди-переможниці ввійшли Василь Вірастюк, Михайло Старов, Микола Мельников та Олександр Пеканов.

БАСКЕТБОЛ

БК «КІЙВ» ВТРАТИВ ОДНОГО СУПЕРНИКА В ЄВРОЛІЗІ ФІБА

Керівництво діючого чемпіона Угорщини «Капошвари» оголосило про те, що клуб знімається з розіграшу Євроліги ФІБА 2004—2005 з фінансових причин. Заяву про це було розіслано ФІБА за тиждень до старту турніру. Таким чином, у групі «А» за чотири путівки виходу в другий етап змагань тепер будуть боротися лише сім клубів — БК «Київ», УНІКС, ЦСКА, «Работнічкі», «Німбурк», «Фенербахче» й «Хапоель». Розклад ігор київського клубу не змінився, лише скасовано дві гри проти «Капошварів», які повинні були пройти 23 листопада й 26 січня.

БОКС

СУДДІВСЬКЕ СВАВІЛ- ЛЯ

У Котельника вкрали перемогу

Минулого четверга ввечері Андрій Котельник, який виступає за німецький клуб «Універсум бокс промоушн», зазнав першої у своїй кар'єрі поразки. Кривдником нашого земляка став француз Сулейман Мбайє. Нагадаємо, що на кону цього двобою була можливість провести титульний бій за звання чемпіона світу за версією WBA.

Відразу після поєдинку Андрій зателефонував своєму першому тренеру Дмитру Сосновському і схвилювано заявив, що поєдинок він виграв, але судді віддали перевагу його супернику. З огляду на те, що бій відбувався на батьківщині Мбайє, версія про упередженість суддів видається цілком реальною. В українському боксі не одноразово виникали ситуації, коли наших боксерів позбавляли перемоги саме через симпатію до місцевих спортсменів.

Дмитро Сосновський заявив, що цього разу (в рівному поєдинку в Парижі) цілком реально, що судді вирішили допомогти місцевому боксеру. Але для того, щоб зробити остаточний висновок, потрібно переглянути цей двобій.

«Переконаний, що я був кращим за суперника і в мене вкрали перемогу, — зазначив Андрій Котельник. — Якби бій проходив у Німеччині, то судді неодмінно віддали б перевагу мені». За словами українського боксера-професіонала, він не знає, як вплине ця поразка на його подальшу кар'єру. Єдине він знає точно, що продовжуватиме боротися за право провести титульний бій.

СЛОВО Просвіти

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

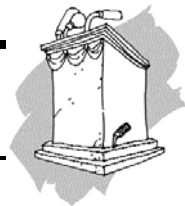
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан,
А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка:
Ірина Шевчук.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovo.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлинки не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

ОБЛИЧЧЯ КАМПАНІЇ

Першою проблемою, яку особливо виокремив пан Зінченко, була реальна загроза національній безпеці України внаслідок тотального втручання у виборчий процес силових структур. З цього приводу керівник передвиборної кампанії Ющенко направив лист Президенту Л. Кучмі, спікеру ВР В. Литвину й голові ЦВК С. Ківалову — поки що без жодної реакції. “Йдеться про брутальне порушення Конституції і виборчого законодавства з боку державної влади... Найбільш цинічним і небезпечним для суспільства є те, що широко й системно використовуються правоохоронні органи... для брудних провокацій проти керівників коаліції “Сила народу”, в першу чергу — проти Віктора Ющенка й членів організаційного комітету”, — зазначив він.

Невипадковою пан Зінченко назвав заяву керівників силових структур (МВС, СБУ й Генпрокуратури) за декілька днів до троєщинських подій, де зверталася увага на загрозу терористичних актів. Теракт на Троєщинському ринку не забарився. Слідство миттєво розкрило справу, знайшовши в злочинців партійні квитки з відвертою вказівкою на блок “НУ”. Причому, правоохоронці категорично відкинули адвокатське забезпечення розслідування. О. Зінченко також зауважив, що сьогодні справа вибуху на Троєщинському ринку навіть не гадуються.

Не менш резонансним віце-спікер ВР назвав масштабний тиск правоохоронців на учасників студентських виступів і акцій, зок-

ЮЩЕНКО ПЕРЕМОЖЕ В ПЕРШОМУ ТУРІ?

Керівник передвиборної кампанії в президенти від опозиції Віктора Ющенка Олександр Зінченко дав низку прес-конференцій, що стосувалися основних виборчих подій і тенденцій, порушень законодавства, використання адмінресурсу й силових структур (з особливо наочними провокаціями 23 жовтня). Не оминув Олександр Олексійович і зовнішньополітичного фактору, тобто незаконного втручання в нашу передвиборну кампанію найвищих посадовців Росії, зокрема депутата й віце-спікера Держдуми Й. Кобзона й В. Жириновського та інших. Обговорювався в цьому ж контексті візит президента РФ В. Путіна до Києва. “Ми вітаємо державний візит Володимира Путіна, — заявив О. Зінченко від імені блоку “НУ”. — Однак є спроби використати цей візит в якості передвиборної агітації. Тому ми наполягаємо на його участі в політичних консультаціях з усіма учасниками виборчого процесу, а не лише із кандидатом від влади”.

рема щодо організації і проведення студентського віча 16 жовтня і акції “Сила народу проти брехні та фальсифікацій” 23 жовтня. Мав місце цинічний і системний тиск на активістів з усіх регіонів, на керівників обласних студентських організацій, на представництва “Пори”, зазначив О. Зінченко. Активістів затримували, заарештовували, захоплювали та обшукували їхні офіси, підкидаючи за другим разом вибухівку та зброю. І знову — миттєве слідство. Мало місце й блокування транспорту (автобусів і автомобілів) учасників громадського руху, кілька разів їм також підкидали вибухівку. Приклад — Юрій Потікун, дові-

рена особа Ющенка по виборчому округу № 179 в Харкові, якого затримали в автомобілі в центрі міста 20 жовтня, “знайшовши” мінометну міну (!), і відразу ж підірвали “речовий доказ” за містом. “Знаходять” у представників опозиції і фальшиві гроші... Абсолютно є безпідставним О. Зінченко назвав створення при МВС, СБУ й Генпрокуратурі органів спостереження і контролю за виборчим процесом. Віце-спікер сподівається найшвидшої реакції від РНБО, до якої входять усі керівники силових структур на чолі з Президентом, а також від ЦВК, адже досі ці структури залишаються пасивними спостерігачами

названих антизаконних дій. Олександр Олексійович вважає, крім того, що особливу роль у розслідуванні порушень виборчого законодавства ще зіграє парламентська комісія, створена у вересні 2004 р.

Щодо загрози зовнішнього втручання у суто внутрішньополітичні справи нашої держави, пан Зінченко нагадав про участь в агітації на території України за владного кандидата офіційних посадовців Росії. “Ми продовжуємо розглядати Росію як стратегічного партнера України і вітаємо державний візит Володимира Путіна, але будь-яка агітація з його боку недопустима”, — заявив представник “НУ”.

Він проінформував, що МЗС ніяк не реагує на звернення опозиції про незаконну агітацію в нас російських посадовців. Разом із тим, пан Зінченко повідомив, що політконсультації всіх учасників виборчої кампанії з В. Путіним були б корисними для усіх сторін, адже йдеться про розвиток взаємодіюсин між країнами, про економічну та іншу співпрацю.

Разом із тим, О. Зінченко нагадав про ймовірність зриву виборів, пообіцявши, що опозиція, весь український народ не допустить такого варіанта. Найбільш загрозливим він назвав сценарій неоголошення результатів виборів у першому турі, коли провокатори будуть масово зривати голосування в регіонах. Уже сьогодні помітні явні порушення законодавства під час організації роботи дільничних комісій на всіх рівнях під час складання списків виборців (тисячі “мертвих душ”, перекручені прізвища тощо). Окремо непокоїть невмотивоване відкриття додаткових виборчих дільниць у віддалених регіонах Росії, куди спостерігачам практично неможливо потрапити.

Абсолютно політичними й передвиборними О. Зінченко назвав спроби закриття “5 каналу”. Пан Сівкович ще не встиг звернутися до суду, як заднім числом уже з’являється постановою суду, щоб позбавити “5 канал” ліцензії. Таким чином, влада свідомо позбавляє людей незалежного телеканалу.

Сьогодні ми живемо в “країні вказівок у режимі телефонного права”, коли Адміністрація Президента дає злочинні накази силовим

структурам, судам і регіональним державним установам і службам зробити все, щоб переміг кандидат від влади. І відповідати за злочини будуть, на жаль, виконавці, адже є тільки усні, а не задокументовані накази. Тому, попри всілякі сценарії фальсифікацій, є шанс, що в останній момент місцеві чиновники не виконають злочинного наказу.

“Я переконаний, що Віктор Ющенко має всі можливості перемогти в першому турі, — заявив Зінченко. — Людей таки не вдалося злякати. Ми будемо пишати нашими людьми. У 1991 р. перед референдумом будь-яка соціологія давала 40—50 % тих, що проголосують за незалежність, але результат перевершив усі очікування. Такі ж вибори будуть 31 жовтня... Без великих випробувань немає великих перемог”.

Крім того, О. Зінченко заявив, що штаб “НУ” проводитиме паралельний підрахунок голосів на виборах. Розроблено відповідні технології (Олександр Олексійович вважає передчасним їх конкретизувати), є людські, й технічні ресурси. Все це дозволить опозиції дізнатися про точні результати виборів навіть раніше, ніж їх оприлюднить ЦВК. З іншого боку, пан Зінченко заявив, що вони припускають різні “сонячні затемнення” 31 жовтня і 1 листопада, які призведуть до відключення мобільного зв’язку й Інтернету, але це не перешкодить паралельному підрахунку голосів.

Підготував
Олександр СОЛОНЕЦЬ

ФІНАНСИ

Згідно з Бюджетним Кодексом України, Верховна Рада України повинна до 20 жовтня розглянути пропозиції народних депутатів щодо проекту бюджету та направити їх до уряду для ознайомлення. Але напередодні виборів залишки коштів, більшість вирішили заблокувати засідання Верховної Ради. Два дні вони або займалися імітацією блокування, або просто ігнорували пленарні засідання.

20 жовтня, у день розгляду бюджету, уряд у повному складі разом із Прем’єр-міністром також не з’явився на обговорення. Не дивлячись на це, депутати жваво висловлювали свої думки. Так, голова Профільного бюджетного комітету Петро Порошенко заявив, що відсутність голови уряду не випадкова. Причини для цього дуже поважні. Перш за все, у зв’язі з передвиборними обіцянками Януковича, дефіцит пенсійного фонду складає як мінімум 11 млрд. грн. Тобто, “підвищення” пенсій закінчиться відразу після виборів, і на майбутнє грошей немає.

Намагаючись здобути прихильність військовослужбовців, Прем’єр-міністр пообіцяв провести військову реформу та повернути ряд пільг. Для цього потрібно було передбачити більш ніж 3 млрд. грн., які в проекті бюджету відсутні.

Але найбільш цинічною є обіцянка забезпечити кожному ветерану війни автомобіль до 60-річчя перемоги. За словами Порошенка, таких пільговиків — 1 млн., для придбання автомобілів знадобиться 15 млрд. грн.

“Якщо узагальнити усі обіцянки Прем’єра, то вони складають суму, яка перевищує 50 млрд. грн. (дохідна частина бюджету — 60 млрд.), — сказав він. Окрім цього, Порошенко назвав усі обіцянки Прем’єра “голим, пустим, непро-

БЮДЖЕТ ПЕРЕНОСИТЬ-

фесійним популізмом”.

Одночасно члени фракції “Наша Україна” запропонували альтернативний проект бюджету. Один із авторів Віктор Пинзенник зазначив, що в законопроекті передбачено мінімальну заробітну платню у розмірі 300 грн. (в урядовому — 262 грн.), оклади в бюджетній сфері будуть підвищені на 35 % (уряд — на 10,5 %), прожитковий мінімум — 432 грн. (урядовий — 382 грн.). В альтернативному законопроекті пропонується в повному обсязі ввести в дію закон про освіту, зокрема ст. 57, а урядовим законопроектом це не передбачено. Також у проекті передбачені гроші на виплату доплат до пенсій (чого немає в урядовому). За словами Пинзенника, альтернативний проект передбачає 5,5 млрд. грн. на погашення знецінених заощаджень громадян виключно у грошовій формі тоді, як в урядовому законопроекті передбачено 6 млрд. на взаємозаліки.

Однак цей проект набрав лише 185 із 250 голосів народних депутатів. Таким чином до прийняття його в першому читанні не вистачило якраз голосів комуністів.

Спікер Володимир Литвин почав умовляти нардепів прийняти хоча б якийсь рішення, а то на усіх телеканалах Верховну Раду буде розкритиковано як “збіговисько пройдисівів і невігласів, які нічого не розуміють”. Врешті-решт, 247 голосами нардепи вирішили направити назад до Бюджетного комітету проект закону для доопрацювання і розглянути бюджет у першому читанні вже після першого туру президентських виборів 3 листопада.

Ірина КОЛЯКА

ВИБОРЧА ДІЛЬНИЦЯ В РОБОТІ

З МІСЦЯ ПОДІЙ

Напередодні проведення виборів Президента України ми вирішили перевірити готовність звичайних виборчих дільниць. Першою в нашій перевірці була дільниця № 111 виборчого округу 217 у місті Київ. Знаходиться вона в приміщенні ЖЕКу в мальовничому районі Березняки. Керівництво дільниці складається виключно з представників прекрасної половини. А ось політичне представництво різняться: двоє із керівників представляють так званих “технічних” кандидатів (подейкують, що їх кандидатури затверджувалися у штабі єдиного кандидата), а один — представник Олександра Мороза.

Як повідомила нам голова Комі-

сії Олена Лотко, у списках виборців значиться 2976 осіб, які проживають у 9-ти багатоповерхових будинках. Як відомо, ці списки складалися в червні та перевірялися у вересні, тому зараз прийшло з заявами про внесення вже 10 осіб, які зареєструвалися на дільниці пізніше.

Немає масових приходів і за відкріпними талонами. Їх взяли тільки 25 осіб, в основному — це народні депутати України, які поїхали працювати по областях. Члени їхніх родин мають намір прийти особисто.

Немає проблем дільниця і з членами виборчої комісії. До її складу входить 38 осіб, фактичне їх місцезнаходження голові комісії відомо. Так, на останньому засіданні були присутні 34 особи, а четверо — хворіли. Так що з квору-

мом у 2/3 членів проблем не було, і є підстави стверджувати, що не буде і в день виборів.

Не дивлячись на невеликі розміри приміщення, на стінах змогли розмістити плакати всіх 24 кандидатів. Під час нашої розмови постійно приходили люди для з’ясування проблем, що виникли при перевірці списків виборців.

Звичайно, на перший погляд могло скластися враження, що це — зразкова дільниця. Але це все ж таки столиця, де можна було знайти хоча б частину досвідчених членів виборчої комісії. А ось у регіонах проблем набагато більше, їхню готовність зможе показати тільки 31 жовтня.

Ірина КОЛЯКА

ЛИСТ ЧИТАЧА—ДО ДРУКУ!

Замах на життя Віктора Ющенка викликав хвилю обурення в народі. Думаю, що ніхто не сумнівається в тому, що це була спроба певних сил ізолювати (або фізично знищити) небезпечного для влади кандидата на пост Президента України.

На думку спадають аналогічні випадки отруєння видатних українців чи інших людей, неугодних владі. Відомий працівник НКВД—МГБ Судоплатов у своїй мемуарній книзі “Спецоперації НКВД” відкриває завісу над таємницями убивств Євгена Коновальця (вибуховий пристрій), Лева Ребета, Степана Бандери, закарпатського єпископа Ромжі (ціаністий калій). Судоплатов був безпосереднім виконавцем знищення цих людей або організатором. Уколом парасоль-

ки був убитий болгарський письменник Марков, який виступав проти комуністичної влади. Отруту й протиотруту для збереження життя убивці Б. Сташинського виготовляли в московській лабораторії. Коли в 1956 р. загинув публіцист ОУН Лев Ребет, лікарі в Німеччині, де це сталося, його смерть визнали природною.

15 жовтня 1959 р. у Мюнхені Сташинський пострілом зі спецпістолета в лице отруїв керівника ОУН—УПА С. Бандеру, і німецьке слідство не виявило насильницької смерті... За 45 років, що минули з того часу, лабораторія в Москві, напевно, удосконалила свою технологію убивств. У 2003 році отруєний відомий російський правоза-

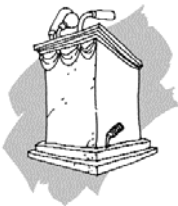
хисник, журналіст Юрій Щекочихін.

Незалежні експерти підозрюють, що це загадкове вбивство не обійшлося без продукції 13-ої лабораторії КДБ—ФСБ: тут працюють над виробленням смертельних отрут і ліквідацією слідів перебування токсинів в організмі.

Не встановлено й газу, яким спецназівці отруїли на Дубровці (Москва) разом із терористами сотні глядачів, які прийшли на мюзикл “Норд-Ост”.

То чи вдасться лікарям та слідчим встановити, чим і як отруїли Віктора Ющенка? Питання риторичне.

Дмитро ФЕДИК,
смет. Козова
Тернопільської обл.

ОБЛИЧЧЯ КАМΠΑНІЇ

Такої кількості свідомого люду столиця не бачила з початку 90-х років минулого століття, коли виборувалася Незалежність України. Акція "Сила народу проти неправди й фальсифікацій", ініційована опозиційними силами, за різними підрахунками зібрала 100-200 тисяч громадян. Міліція ж нарахувала 13 тисяч. Влада застосовувала будь які засоби з метою недопущення людей до столиці. Правоохоронці зупиняли автобуси і знімали номери, "Укрзалізниця" не продавала квитки на Київ в той час, як потяги їхали до столиці порожніми. Також було зупинено кілька "електричок", які везли людей до Києва і перекрито дорогу Київ-Чернігів. У Києві міська влада організувала небачені ярмарки з низькими цінами та виступами фольклорних колективів. Словом робилося все, щоб люди не прийшли до ЦВК.

Збір учасників акції почався на кількох центральних площах та вулицях столиці. Здебільшого — на Хрещатику. На центральній вулиці столиці помаранчевим було все — навіть дерева. На більшості гілок невеличких дерев, що стояли при дорозі, люди поприр'язували помаранчеві стрічки. Згодом їх знімали працівники комунальних служб Києва, які теж були у помаранчевих робах. Доки не перекрили рух на центральній вулиці Києва, з потужних колонок публіку похвалював і розважав автобус з великим написом "Я за Януковича", що кружляв Хрещатику. Люди на тротуарах з посмішкою на обличчі зустрічали його гучним свистом. Після того, як рух був перекритий, учасники акції заповнили проїжджу частину. Почала формуватися колона, яка рушила до Центральної виборчої комісії у двох напрямках: через вулицю Грушевського, та через Бессарабську площу по вулиці Лесі Українки. Таким чином печерські владні пагорби охопило велелюдне опозиційне кільце. Люди скандували: "Ющенко! Ющенко!", свистали, проходячи повз Кабмін, та кричали "Ганьба!" біля центрального виборчого штабу Януковича. По дорозі

прихильників Ющенка зустрічали порожні міські автобуси з агітацією за київського мера Омельченка, водії автомобілів, які вітали людей сигналами своїх автомобілів, будівельники, які облишили свою роботу, і з висоти 20-30 поверхів махали в слід учасників акції. Навіть автобус з російськими номерами, у якому сиділи представники невідомої церковної громади, був прикрашений прапорцем "Так! Ющенко!". Учасників мітингу було настільки багато, що навіть після того, як площа біля ЦВК заповнилася вщерть, рух до площі не припинявся. Здавалося, що колоні не буде кінця.

До велелюдного мітингу з промовою звернувся кандидат у президенти Віктор Ющенко. Він закликав громадян не продаватися за десяток доданих до пенсій гривень. Адже можновладці, за його словами, крадуть мільярди, а людям кидають копійки. Також Ющенко закликав відстоювати свій голос, зробити все, щоб не допустити фальсифікації. За його словами, кожен голос є вирішальним. У разі обману необхідно бити на сполох, бо "таргани і шахраї найбільше всього у цьому світі бояться світла" — сказав лідер "Нашої України". Опозиційний лідер закликав повідомляти про всі шахрайства і провокації. "Той, хто на вулиці наливає горілку, б'є вітрину, громить виборчу дільницю, незалежно на Сході чи на Заході, на Півдні чи на Півночі — той провокатор. Він служить тим, хто хоче вкрати ваш вибір" — сказав Ющенко.

Кандидат у президенти звернувся до людей із закликом прийти до дільниць після їх закриття. "Там буде відбуватися підрахунок голосів. Вимагайте, щоб протокол був вивішений якнайшвидше. Це — ваше законне право. Там, біля дільниць, ви першими дізнаєтеся політичні результати виборів 31 жовтня". Коментуючи дії правоохоронців, Ющенко сказав, що їх хочуть перетворити на машину для терору і провокацій. За його словами, у високих кабінетах задумуються те-

Фото Ганни Оберської

ракти на Сході України, "які будуть приписані молодіжним організаціям, нашим дітям". "Все це робиться, шановні друзі, щоб посягти в наших душах слабкість, страх і зневіру. Режим сподівається знову погнати народ у минуле, як отару овець", — наголосив лідер об'єднаної опозиції. Торкаючись питання Другої світової війни та проведення військового параду у Києві за кілька днів до виборів, Ющенко сказав, що до землі вклоняється ветеранам за їх безсмертний подвиг. "Але стягування армійських підрозділів і внутрішніх військ до столиці не має нічого спільного з пошаною до визволителів України. Нацьковування солдат і міліціонерів на співгромадян не має нічого спільного з підтриманням порядку у столиці і містах України", — зауважив лідер "Нашої України".

Під час проведення мітингу панувала доволі піднесена і спокійна атмосфера. Під час виступу Ющенко на мить з-поза хмар виринуло сонце. Це був винятковий похмурого майже дощового дня.

Провокацій, на які чекали люди, під час мітингу не було. Але тільки-но люди почали розходитися, як з правого боку від входу до ЦВК площу заповнив густий дим. Виявляється, група молодиків, одягнених у символіку виборчої кампанії Ющенка підбігла до стін ЦВК, кинула димові шашки і поча-

ла камінням бити вікна Центральної виборчої комісії. За свідчення очевидців, після того, як правоохоронці затримали кількох нападників, один з них під час затримання закричав, мовляв, не чіпайте, я свій. Згодом затриманих відпустили, бо у їх діях... не знайшли складу злочину. Пізніше провладні телеканали повідомили, що вікна били не правоохоронці в цивільному, а прихильники Ющенка. За мить надійшло повідомлення, що представник фракції СДПУ(о), народний депутат Нестор Шуфрич своїм автомобілем збив людину. Виявляється, коли прихильники Ющенка поверталися з мітингу, вони зайняли дві смуги автодороги. На інших двох смугах повільно рухалися автомобілі. За словами свідків, чорний джип "Мерседес" народного депутата на швидкості понад 100 км зробив непередбачуваний маневр і правим боком збив зоотехніка з Житомирщини. Якби не люди, що йшли попереду, то водію вдалося б втекти з місця злочину. За словами народного депутата Євгена Червоненка, який прибув на місце інциденту, якби не він, то міг би відбутися акт самосуду, адже довкола Шуфрича зібралася велика кількість обурених людей. Пізніше Шуфрич висловлював свою версію того, що відбулося, постійно змінюючи її. У одному

епізоді він сказав, що зупинився, бо хтось йому "збив дзеркало" автомобіля.

На цьому події біля ЦВК не закінчилися. Більше сотні мітингуючих, які залишилися біля ЦВК чекати результатів рішення стосовно утворення на території Росії понад 400-т виборчих дільниць, на яких, за словами опозиціонерів, можна було сфальсифікувати понад мільйон голосів виборців, близько 23-ої години піддалися напад великої кількості бандитів. 9-х прихильників Ющенка забрали до лікарні. Ножом була поранена 60-тирічна жінка. Народні депутати затримали трьох нападників, двоє з яких виявилися представниками спецпідрозділу міліції "Титан". Це засвідчило, що проти мирних громадян воюють не бандити, а правоохоронці у цивільному. І влада не зупиняється перед законом у час, коли вирішується її подальша доля.

Стосовно подій всередині ЦВК, то членам комісії таки не вдалося створити велику кількість дільниць на території Росії. Бо, за свідченнями нашоукраїнця Олександра Зінченка, які він висловив в ефірі "5 каналу", документи для створення цих дільниць були подані з великою кількістю порушень. Крім того, відповідно до виборчого законодавства, рішення щодо створення цих дільниць мало бути ухвалене 23 жовтня. А комісія спромоглася створити 41 дільницю на території Росії лише вночі 24 жовтня. Представники "Нашої України" повідомили, що будуть оскаржувати це рішення в суді.

Ввечері 23 жовтня міська влада почала будувати довкола площі біля ЦВК двометровий паркан. Очевидно чиновники бояться людей, які прийдуть в ніч з 31 жовтня на 1 листопада дізнатися результати виборів. Це ще одне свідчення того, що результати виборів намагатимуться фальсифікувати.

Богдан ГДАЛЬ

ПРО БРАТСЬКІ ОБІЙМИ І ПРАВО ВИБОРУ

ЦУКОР ЯК КРИТЕРІЙ СОЦІОЛОГІЧНИЙ

БІЛЯ МЕТРО

Кореспонденти "Слова Просвіти" вирішили дізнатися про думку киян із приводу найактуальніших питань останніх передвиборних днів. Респонденти відповідали на запитання: Як Ви ставитесь до приїзду президента Росії Путіна в Україну? Чи не пов'язано це з виборами? Чи вплине думка Путіна на волевиявлення громадян? Ви припускаєте фальсифікації під час виборів? У разі їх наявності Ви відстоюватимете свої права? Чи відчували Ви тиск на Ваше волевиявлення, на політичні вподобання рідних, друзів?

Марія Григорівна, пенсіонерка:

— Дуже складно говорити про фальсифікації. Хоча сфальсифікувати можна дуже легко. Я вже пенсіонерка, а тому не буду брати участі в акціях протесту. Я не вірю, що все буде чесно.

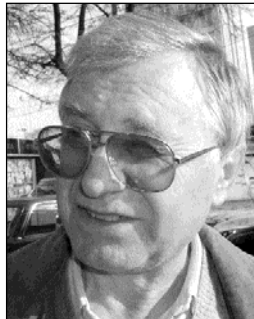
Віталій Мороз, артист:

— Приїзд Путіна означає, що вибори якимось чином будуть контролюватися в Україні. Це означає, що Росія не хоче розняти братських обіймів. Це означає, що буде подальший контроль за Україною. Фальсифікацій не минути. Дуже багато нюансів із приводу бюлетенів, спостерігачів. Коли силові струк-

тури намагаються показати себе не з кращого боку. Для народу головне — мати сміливість сказати своє слово. На мене ніхто не тисне, але тиснуть на рідних на роботі і в навчальних закладах шляхом надання "рекомендацій".

Олександр, науковий співробітник:

— Думаю, що думка Путіна вплине на передвиборні вподобання російськомовного населення. Фальсифікації будуть, і я буду відстоювати свої права. Стоєть тиску, то я не відчував його на собі, хоча й чув про такі факти.

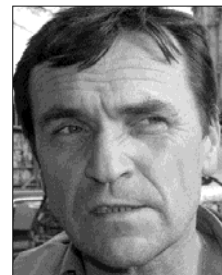
Василь Сергійович, пенсіонер:

— Звичайно, приїзд президента Росії пов'язаний із виборами. Але він не вплине на волевиявлення громадян. Фальсифікації можуть бути. Свої права

я відстоюватиму в будь-якому разі.

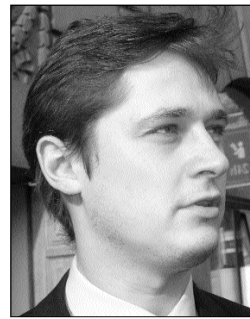
Василь Захожий, керівник:

— Я вважаю, що приїзд Путіна — це цілеспрямований тиск на українців. Я відстоюватиму свій голос у будь-якому разі. Мені не подобається тиск із телеекранів, біг-бордів. Я хочу вільно обирати.

Олексій, працівник Національної філармонії:

— Я думаю, що виступ Путіна на телебаченні вплине на політичні вподобання українців, особливо російськомовних. Стоєть відстоювання виборчих прав, то я вважаю, що найголовніше — щоб українець на українця не піднімав руки. Я буду відстоювати свої права. Про тиск на виборців я чув зі ЗМІ. Переважає реклама одного кандидата. Я проти цього.

Опитував **Богдан ГДАЛЬ**, фотографувала **Ганна ОБОРСЬКА**

Зустрілися з приятелем, як домовлялися, — біля входу до станції метро "КПІ". Зайшли до кафе і замовили каву. Усміхнена пані у віконці, лукаво стрельнувши очима, ввічливо запитала:

— Вам із цукром чи з сахаром?

— Краще з цукром — так солодше, — відповів мій приятель. Відповідь була з очевидним задоволенням сприйнята буфетницею, яка тут-таки відреагувала:

— Маєте рацію!

Ніби нічого не сталося, а нам стало приємно. І ти дивись, який простий і шедевральный тест вигадала ця жінка: цукор—сахар. Це плюралістична й цілком демократична пропозиція, причому, без жодних претензій на велику політику. Але який чіткий критерій і який переконливий та очевидний результат! І чим це не модель виборів? Куди там тим соціологам із їхніми опитуваннями!

Наприклад, поділ на західняків і східняків насправді

штучний і тільки умовно прив'язаний до географії. Тоді як поділ на патріотів України, які усвідомлюють свій обов'язок перед Батьківщиною, і на тих, хто на запитання буфетниці відповідає: "Какая разница?!", — цілком реальний і виходить далеко за межі кавово-цукрових уподобань.

Вирішивши свої справи, ми поверталися до станції метро. Висока дівчина з текою і якимись таблицями в руках кинулася наперейми:

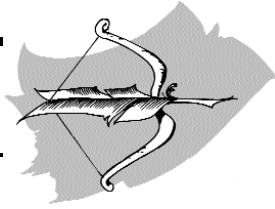
— Скажіте пожалуста, ви придьоте на вибори?

— Обов'язково! — миттєво зреагував я.

Кисла реакція і явна втрата зацікавленості на обличчі дівчини мене дещо здивувала. Але все стало зрозумілим, коли побачив заголовок над таблицею в її руках: "Прічини неучастія в виборах".

Мабуть, ця дівчина спеціалізується не на цукрі, а на "сахаре".

Роман ЗАПОЛЬСЬКИЙ

СЛІДАМИ НАШИХ ПУБЛІКАЦІЙ

У будь-якому колективі — люди різні, по-різному реагують на одну й ту саму подію, випадок чи явище. Але реагують. Часом болісно. Тому стаття у шанованому всеукраїнському культурологічному тижневику викликала певний резонанс у різних колах строкатого студентсько-викладацького середовища Київського національного університету технології і дизайну (КНУТД). У кожному разі, конфлікт вийшов за межі навчального закладу, а отже, набув подальшого загострення.

Тим більше, що деякі твердження професора Романцова образили його колег. Та й кому б це сподобалося, якби про нього сказали без жодних пояснень: "...він почав читати курс політології за го-тівку" (?) Це що, студенти кляли йому гроші на стіл після лекції? Або: "Із першого року роботи й понині завідувач фальсифікує протоколи кафедри, приховуючи недоліки власної роботи". Якщо це правда, якщо фальсифікує, то тут уже треба справу відкривати. Тим більше, що професор Романцов В. О. стверджує: "Вже третій рік завідувач за сумісництвом успішно руйнує все..." і "За два з половиною роки він нічого не навчився й не хоче вчитися".

Можете собі уявити стан людини, про яку таке пишуть у газеті. І читають. Тим більше, що автор — професор В. Романцов — із задоволенням демонструє газету з публікацією власної статті. Демонструє не лише на кафедрі українознавства, де він працює...

Тут потрібен діалог. Діалог толерантний, етичний, виважений, партнерський, без переходу на обговорення особистих недоліків чи минулої біографії учасників діалогу.

На жаль, психологічний клімат, тобто стосунки між деякими працівниками на кафедрі українознавства КНУТД, ось уже впродовж кількох років залишаються напруженими. Ще майже два роки тому комісія, створена наказом № 236 ректора КНУТД від 15.11.02 з приводу листа професора Романцова В. О. до Міністерства, зазначила у своїй довідці, що:

"Основною причиною листа професора Романцова В. О. є конфлікт між колишнім та нинішнім завідувачами кафедри, у кожного з яких — свій стиль керівництва кафедрою. У чому відмінність стилів керівництва? На це запитання з 8 викладачів кафедри відповіді: у професора Романцова стиль авторитарний (5 осіб)... Стиль професора Обушного — не без недоліків, але більш демократичний (5 осіб)..."

Ох, ця вже демократія! Ні в державі, ні в колективі з 8 осіб, виявляється, не так легко до неї звикнути. І тому не випадково, що 2 особи з опитаних 8-ми висловилися в тому сенсі, що коли кафед-

рою керував професор Романцов, вони почувалися захищеними. Більше того, саме вони й визнали, що професор Обушний — слабкий як керівник.

Коли двом із восьми не вистачає сильної руки, — це не прагнення диктатури, а скоріше — рудимент минулої епохи, коли вказівка зверху чітко вирішувала вічну проблему творчості, нерідко припиняючи будь-яку творчість.

У Центрі вдосконалення вчителів (Люблін) і в Краківській педагогічній академії, де нас спеціально вчили організовувати колективну роботу в творчих групах за сучасними технологіями, ми, цілком дорослі люди, мали можливість переконатися, що саме сучасна демократія інколи, як не дивно, зава-

Звичайно, за гроші. Так що й оцінки, які студенти виставляють викладачам (у нас, як правило, такого не практикують, а в Польщі це — норма, яка має різні форми), можуть бути різними.

Але ось переді мною десяток (у тому числі колективних) заяв студентів на ім'я директора ІЗДН Клименка А. А., в яких заявники просять дозволити їм перескласти екзамени й заліки без участі професора Романцова. З яких причин просять? Цитую: "...у зв'язку з психологічним тиском та необ'єктивною оцінкою", "...протягом тривалого часу не можу здати залік професору Романцову В. О.", "...прошу дозволити мені здати академічну заборгованість комісії без викладача Романцова В. О., у яко-

ТАК, НА ПІВСТАВКИ

Але на повний результат!

На лекції Валерія Демчука студенти не нудьгують

жає нам (котрі виросли в умовах вказівки) працювати швидко, творчо й згуртовано.

Здавалося б, ну пішов із посади на пенсію один завідувач кафедри, прийшов інший, ну й що — чи це не нормальний процес оновлення?

Так що коли керівником кафедри українознавства в столичному університеті замість доктора наук, професора Романцова В. О. 1928 року народження, за результатами конкурсу, призначають доктора наук, професора Обушного М. І. 1942 року народження, то... Зрештою, в таких випадках краще за все запитати студентів.

Випереджаючи можливі заперечення деяких читачів, поспішаю зазначити, що й студентське середовище, як і кожне інше, є неоднорідним, суперечливим; немало є таких, котрі купують курсові й навіть дипломні роботи, але є й такі вундеркінди, котрі ці курсові й дипломні "печуть" на будь-яку тему.

го я тричі отримувала незадовільні оцінки", "...прошу призначити комісію для здачі іспиту з історії України, української і зарубіжної культури, позаяк декілька разів не змогла скласти іспити у професора Романцова В. О.", "прошу дозволити скласти іспит з історії України іншому викладачеві, у зв'язку з тим, що я за чотири рази не змогла скласти іспит у професора Романцова В. О..." і т. д., і т. п.

Щоправда, й деякі студенти, які понаписували скарги на професора Романцова, м'яко кажучи, не дуже мають рацію. Цитую: "Прошу вас призначити мене іншого викладача для зачи заліка по Української та зарубіжної культури...", "Прошу вирішити мій вопрос по сдачі экзамена. Три раза я приезжаю (...) нас пришло 10 человек и отправили на другой день", "Прошу дать направление на комиссию по сдаче экзамена..."

Таке враження, що деякі студенти не лише не можуть скласти іспит з вузівської дисципліни, а навіть не володіють українською мовою. То як вони можуть знати історію і культуру України? Люди добрі! Це ж усе-таки кафедра українознавства!

Питання про роль викладача тут вочевидь виникає. І не одне. Особливо в умовах розвитку демократії. У Польщі, за будь-яких умов, студент не напише заяви мовою іншої держави. За будь-яких умов поліція не вступить на територію Ягеллонського університету в Кракові, якщо про це не попросить студентський самоврядний керівний орган університету. Бо — демократія. Демократія як вища форма довіри й відповідальності. Відповідальності з боку викладачів і з боку студентів, у яких вистачає часу на все, але за умови

У завідувача кафедри Миколи Обушного роботи вистачає

висновки, не лише студенти, а й викладачі.

Як читаємо в протоколі засідання кафедри українознавства від 03.12.2003, професор Романцов В. О., який працює на повній ставці, впродовж року опублікував одну статтю в історичному журналі, виступив на двох міжнародних конференціях.

Професор Обушний М. І., який керує кафедрою, працюючи на півставки, опублікував впродовж року 3 статті, відредагував ще 3 статті, виступив на конференції, вів наукове керівництво 5-ти аспірантів, прорецензував 3 докторські й 20 кандидатських дисертацій...

Попри перманентно поновлюваний конфлікт між двома професорами, кафедра українознавства працює нормально. Про це мені сказала заступник декана з виховної роботи Зореслава Захожай. Зрештою, позитивну оцінку роботі кафедри дала Рада факультету на засіданні 20 жовтня 2004 р.

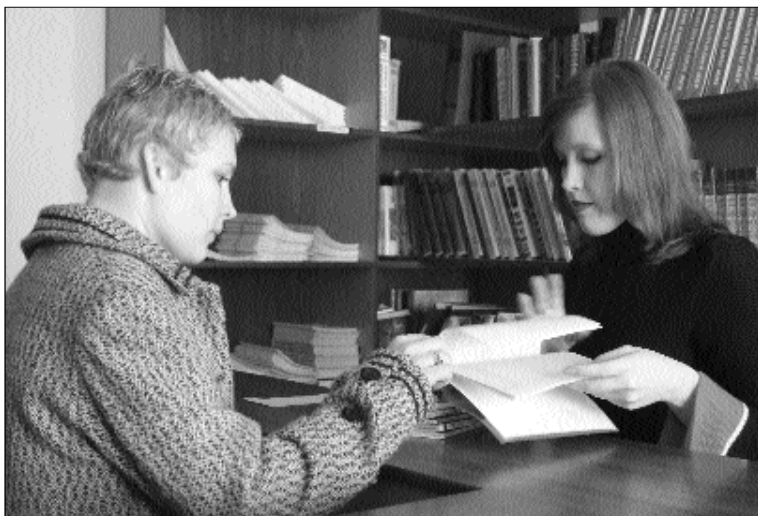
У розмові з професором Обушним М. І. виявилось, що, працюючи на півставки, людина намагається віддаватися обов'язкам у повному обсязі. Про конфлікт розповідає із сумом і співчуває професору Романцову В. О., дещо своєрідну активність якого варто було б використати в мирних цілях більш ефективно.

Про це мені розповіли й інші викладачі кафедри, з якими довелися порозмовляти. Професор Микола Обушний сказав мені відверто: "Я вже стільки нервів витратив у спробах порозумітися з професором Романцовим, що, незважаючи на постійні пропозиції ректора перейти на повну ставку, утримуватимусь, стоячи однією ногою на кафедрі, доти, доки тут працює цей своєрідний чоловік".

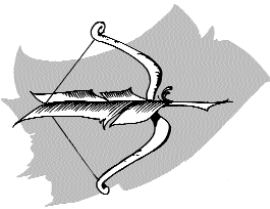
Ну як тут не згадати основного правила управління: у добре організованій системі повинні працювати методи і факти, а не характері осіб і припущення.

Конфлікт між двома професорами явно затягнувся в часі. Дві міністерські комісії намагалися розбиратися у цій справі. Причому, давно склалося враження, що одна зі сторін бачить у його продовженні мало не особистий обов'язок і головний сенс свого буття, тоді як друга постійно має демонструвати свою толерантність. За всіма ознаками (і не лише заяви студентів про це свідчать), хвороба явно перейшла у хронічну стадію, і тут уже, мабуть, треба приймати не терапевтичне, а більш радикальне рішення. Звичайно, якщо хоча б одна зі сторін не хоче домовлятися про припинення війни і не йде на діалог.

● Євген ГОЛИБАРД
Фото Ганни ОБОРСЬКОЇ

У методкабінеті кафедри відвідувачів не бракує

Правило № 1. Не купуйте квитків.

Квиток купується лише у випадку проходження пасажиром через турнікети. Причому не до фактичного місця прибуття, а до найближчої станції. Щоправда, можна спробувати повмвляти контролерів, посилаючись на скрутне матеріальне становище, але такий метод, частіше за все, не дає бажаних результатів і забирає чимало часу.

У разі перевірки ревізорами наявності квитків користуються такими методами:

а) **оплата проїзду пасажиром безпосередньо контролеру-ревізору в кишеню.** Скажімо, проїзд в електричці від Києва до Фастова неофіційно коштує 1 гривню, тоді як офіційна ціна складає 3 гривні 42 копійки. Якщо ж ви не маєте або просто не бажаєте віддавати гривню, скористайтеся другим методом;

б) **Перебігання.** Перейдіть в інший вагон (виграючи час до зупинки), а під час зупинки вийдіть із електрички і перебіжіть у перевірений вагон. Після ревізії поверніться на своє місце;

в) **Пересідання.** Цей метод можливий за умов напівпорожньої електрички і руху контролерів-ревізорів із різною швидкістю. Він полягає у пересіданні з "неперевіреного" ряду на "перевірений".

Такі методи, як "Що? Що таке?", "Не встиг купити (загубив) квитка", "глибокий сон", вже не діють.

Правило № 2. Не поступайте місцем.

Якщо, згідно етикету, ви маєте поступитися місцем, скористайтеся такими методами:

а) Раптовий сон. Замість очей опустіть голову.

б) Милування приладом. Рідко застосовується.

в) Занурення у читання. Для цього вам знадобиться газет.

г) "Морда цеглини". Найоптимальніший із них. Полягає у переході в стану відчуженості, при якому обличчя набуває вираження глибокого замислення, а погляд спрямовується в далечині.

Правило № 3. Будьте готові до спілкування.

В електричці вам доведеться спілкуватися. Від елементарних запитань "Чи тут вільно?" до розлогих дискусій на тему економіки, політики, релігії тощо. Тому краще відразу налаштуватися на розмову, не дратуючись, або ж вдавати глухонімого.

Правило № 4. Нічого не дивуйтеся.

Не дивуйтеся, коли в електричку "заходять" через вікно, коли ви з квитком стоїте, а безквиткові пасажири сидять. Не дивуйтеся, коли в тамбурі накурено, а у вагоні розпивають алкогольні напої. Не дивуйтеся, коли на весь вагон грає музика або саме у вагоні обирають мелодії для мобільних телефонів. Не дивуйтеся, коли під сидінням сплять п'яниці, а по вагону збирають порожні пляшки. Не дивуйтеся, коли зчиняються сварки та бійки, коли зізнаються в коханні й з'ясову-

ють стосунки. Не дивуйтеся, коли в електричці просять милостиню і влаштовують базар.

Тут буйно процвітає несанкціонована торгівля будь-чим: від їжі до взуття і одягу. Цукерки, шоколад, морозиво, пиріжки, горішки, насіння, сухарики, чіпси, яблука, ковбаси, бульйони, приправи, пиво, мінеральна, солодка вода, ручки, лінійки, зошити, обкладинки на документи, преса, книжки, шпильки, булавки, голки, нитки, батарейки, саморобні ножики, іграшки, окуляри, радикулітні пояси, поливаль-

дверей, не притуляйтеся до них під час руху [...], поступайте місцем інвалідам, особам літнього віку та пасажирам з дітьми [...]. У випадку виявлення запаху диму, сторонніх предметів [...] просимо повідомити машиністу по системі [...].

ПРОДАВЕЦЬ (молода жінка): Пасажири, хто забув випити каву сьогодні? Я принесла вам дуже смачні цукерки. Називаються "МакКенді". З'їли цукерку — наче випили чашку кави. Одна цукерка коштує 10 ко-

ПАНІ (у паніці до пасажирів): Вагон! В якому я вагоні?!

ВСІ (швидко): Другий з кінця, другий з кінця!

ПАНІ (швидко): Другий з кінця! У другому.

МАШИНІСТ (вже весело): Другий з кінця зупиняється!

ПРОДАВЕЦЬ (чоловік, говорить російською): Уникальное средство от скуки — жареные семечки. Подходит ко всем зубам отечественного производства. Контейнеры для мусора,

муть. Він же з Кучмою... Ющенко не буде!... Не дадуть!

Нас на роботі записували в Партію захисту дітей. Ще й по 10 гривень здавали! Партбилет дали пластиковий. Це ж цей Янукович, чи як його?

ПАН: А цього оунівця не бачила, Козака?

ПАНІ: Я того телевізора раз в п'ятилетку дивлюсь.

ПАН: А Ющенко обіцяв вивести війська з Іраку.

ПАНІ: Йди і ти воюй!

ПАН: Там платять сумашедші гроші.

ПАНІ: Лучшее шваброю замити, і ніхто не трогает!

ров'я, вам і вашим діткам. (Співає)

Не сама, не сама лілію садила.
Не сама, не сама лілію ростила.

Ой, ти, лілія, лілія,
Рости ж, моя лілія,
Рости ж, моя лілія,
Ти моя лілея.

Шити й прати,
шити й прати,
Замісити тісто.

Ой, ти, лілія, лілія,
Рости ж, моя лілія,
Рости ж, моя лілія,
Ти моя лілея.

Цілував, обіймав,
Як перепеличку.

Ой, ти, лілія, лілія,
Рости ж, моя лілія,
Рости ж, моя лілія,
Ти моя лілея.

ПРОДАВЕЦЬ (дідусь): Од бронхіту і од кашлю — жир козиний. Перший порятунок! Рятуйтеся, хто може!

ПРОДАВЕЦЬ (чоловік середніх років, говорить на чехтосі російською): От мишь, тараканов, блох, клопов, мо-о-оль, медведки, сорняков.

ПАНІ (просить подивитися засіб): А хто виробляє?

ПРОДАВЕЦЬ: Фірма "Зеленые вики", я ее генеральный директор.

ПРОДАВЕЦЬ (чоловік, тримає в руках газету, гово-

Дорога, дорога... нескінченна дорога... Повірте, люб'язний читачу, з таким настроєм їхати електричкою неможливо! Бо електричка — це не вид громадського транспорту, а країна в країні, де вирує своє життя, панують свої закони. Щоб почуватися комфортно, користуючись цим засобом залізничного транспорту щоденно, потрібно, щонайменше, знати негласні правила поведінки в електричці та мати почуття гумору.

ЖИТТЯ НА КОЛЕСАХ

ниці, рушники, посуд, колготки, шкарпетки, сорочки, кашкети, шарфи, хусточки, кросівки, постільна білизна, склорізи тощо. Час від часу до асортименту додаються крашанки, ялинкові прикраси, петарди й феєрверки. Продавці не бажають говорити про свою роботу, буквально тікають (!) від запитань, мовляв, міліція не турбує, хабарів не дають, торгувати можуть всі..., та тонкощі певні є. А які? Щоправда, ті, хто їздить в електричці, кажуть, чули, що тут свої закони: міліції сплячуть певну суму за "право" торгувати, кожен має свою "територію" — чужого не пускають (це в кращому випадку).

Зрештою, в електричці можна від душі насміятися, зустріти нових друзів.

МАШИНІСТ: Шановні пасажири, при користуванні залізничним транспортом просимо виконувати наступні вимоги: не перешкоджайте руху автоматичних

пійок, і повні кишені на гривню! 15 цукерок на гривню, пасажири!

ПАСАЖИР: Дайте мені...

ПРОДАВЕЦЬ: Хто ще бажає цукерки? Пасажири, зробіть ревізію по кишенях! Пошукайте десять копійок. Одну цукерку будете смоктати півдороги (Звертається до хлопця). Мальчик, дай 10 копійок, ну дай! Не відвертайся до вікна. Я не відйду, доки не даси (Сміється).

Хлопець дає гроші.

ПРОДАВЕЦЬ. Пасажири, купуйте цукерки! Дуже смачні! Одна цукерка замість чашки кави.

Зупинка. До щерть заповненого вагона втискається пані. Звертається до машиніста через систему зв'язку з машиністом.

ПАНІ (говорить швидко, бо двері ось-ось зачиняться): На станції N зупиняється?

МАШИНІСТ (серйозно): А в якому Ви вагоні?

как всегда, с собой. Выдаются по количеству едоков. Шо борщ без сметаны — то пассажир без семечок! Жареные семечки! Не дайте себе зачакнуть от скуки! Шо м'ясо без цибулі — то пассажир без семечок! Уникальное средство от скуки — жареные семечки. Шо телезритель без программы — то пассажир без семечок. Не дайте себе зачакнуть от скуки. Жареные семечки!

ПАН (чоловік середніх років): Ви за кого голосувати будете: за Ющенка чи за Януковича?

ПАНІ (жінка середніх років): Я над цим не замислювалася. Можу взагалі на вибори не піти. З них всіх користі — як з козла молока.

ПАН: А я за Ющенка.

ПАНІ: Ну, хорошо, Ющенко хай буде. А жінка його? Вона ж має прийняти громадянство... І все одно буде Янукович. За нього всі залізничники голосувати-

ПАН: Їзда, їзда...

ПАНІ: Тобі що, привикати їздити?

Пауза.

ПАН: А пенсіонерам вони ж добавили пенсію, щоб за Януковича проголосували.

ПАНІ: Добре, що я не пансіонерка. Нічого не получала, нічого не заберуть! (Сміється). Оце ще скоро поронуть газ, буде газ дорожчати.

ПАН: Та ні...

ПАНІ: Побачиш! (Сміється). Можу піти всіх вичеркнати, та й все! Щоб бюлетень не іспользували. Все рівно назначать, хто буде президентом.

Дівчинка років десяти і п'ятирічний хлопчик.

ДІВЧИНКА: Люди добрі, вибачте, будь-ласка, що я до вас звертаюсь. Моєму братіку зробили операцію. У нього вроджений порок серця. Якщо хто не вірить, я можу підняти маєчку і показати. Поможіть, хто чим може. Дай Бог вам щастя і здо-

ХЛОПЦІ (просять на їжу): У нас батька, матері нема, ми з бабцю живемо (співають).

Кущ калини край дороги
Нахилився до води.
Ти скажи, скажи, калино,
Як потрапила сюди.

Якось ранньою весною
Козак взяв та й прискакав.
Милувався довго мною,
А тоді з собою взяв.

Він хотів мене, калину,
Посадити в своїм саду,
Не довів і в полі кинув,
Думав, що я пропаду.

Я за землю ухватила,
Стала на ноги свої.
І навіки поселилась,
Де вода і солов'ї.

У вагоні ніхто нічого не дав.
ХЛОПЦІ (викикують): А що б ви, б..., не доїхали!!!

Але електричка таки доїхала. Доїхали-таки до потрєбних станцій її пасажири!

● Їхала в електричці
"Київ—Фастів"
Ольга СКРИПКИНА
Фото **Оксани ЦЕАЦУРИ**

РУКА МОСКВИ

І сумно, і радісно. Сумно з приводу того, що нинішня влада в Україні все ще вважає наш народ дурним. Радісно, — бо нинішня влада в Україні вже смикається в останніх конвульсіях, вдаючись до методів надзвичайних, не приховуючи свого збентеження і переляку перед втратою своїх владних повноважень.

Факт безпрецедентний і унікальний: президент однієї з великих держав світу приїжджає до столиці України, щоб рятувати остаточно скомпрометовану команду Л. Кучми в особі її кандидата на пост Президента України. Звичайно, маючи в цьому свій російсько-імперський інтерес.

Пана Путіна можна зрозуміти: вже стільки зроблено для ліквідації незалежності України, а тут якийсь опозиціонер так згуртував Націю, що шкереберть летять усі перспективні плани відновлення Союзу, першу фазу якого Москва назвала СНД, а нинішню другу — СЕП.

Проте “сепнутих” в Україні виявилось небагато. До того ж, і “конституційну” реформу владі не вдалося провести.

І тоді в бій за Україну ввели те, що оглядачка “5 каналу” Світлана Рябошапка назвала “роялем у кущах”, народний депутат ВР Микола Томенко — “останнім резервом скорумпованої влади”, лідер блоку “Наша Україна” — “візитом у ненайкращий час”, а кілька відомих коментаторів зішлись

на тому, що “влада підтягнула важку артилерію до лінії виборчого фронту”.

А мені пан президент В. Путін сподобався. Сподобався тим, що вистрілював інформацією після старанного прицілювання, хоч і не без допомоги групи представників трьох провладних телеканалів із паном В. Піховшеком у тому числі.

Щоправда, ці інформаційні снаряди, як мені здалося, летіли явно не туди і вражали часом зовсім протилежні цілі...

Спочатку В. Путін не оминув дати характеристику нинішній владі в особі її гаранта: “...Леонід Кучма мені сказав: “Нам здавалося, що варто лише продемонструвати якусь фронду Москві, відсунутися від Москви, — і нам повним долларом, рублем і гривнею наповнять повну корзину всіляких задовольень, і ми житимемо щасливо й багато. Нічого подібного не відбулося. Та й відбутися не може...”

Це був перший подарунок від російського президента, який продемонстрував нам самоприниження “гаранта”, котрий навіть не уявляє собі України незалежної від Москви; ні нині, ні в майбутньому.

Другим подарунком від В. Путіна для українського виборця була характеристика, яку він дав провладному кандидату в президенти, нинішньому прем’єру В. Януковичу: “Україна впродовж останнього року домоглася 13,4 % економічного зростання. І хочу відмітити, що це не просто високі темпи зростання. Урядові Януко-

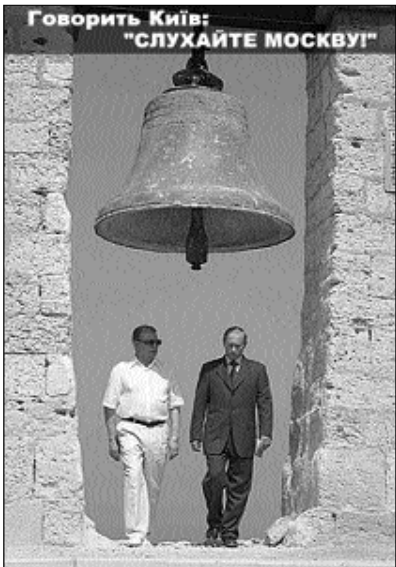
вича вдалося більше — вони спромоглися наповнити зростання доброю якістю. ...Урядові України вдалося... скоротити непродуктивні витрати і, водночас, зосередити фінансові ресурси на вирішенні головних соціальних завдань, наприклад, таких, як підвищення пенсій”.

Однією краплею більше чи однією краплею менше, — яке це має значення в морі брехні? Адже добре поінформований пан Путін знає

ПОДАРУНКИ ПАНА ПУТІНА

про те, що жодного підвищення пенсій чи якихось інших “вирішених головних соціальних завдань”, наразі, просто не існує.

Знає він, що нічим не ризикує, підтверджуючи фантастичні, хоч і офіційні, 13,4 % зростання ВВП, та ще й з “доброю якістю”, що їх неможливо перевірити. Як, мабуть, знає й про те, що пересічні громадяни України вже відчули на собі “зростання” і “якість” у реальному зростанні цін на товари і послуги, включно з комунальними. А щоб телеглядачі краще запам’ятали тезу про “зростання” і “якість”, прив’язані до прізвища В. Януковича, пан Путін ще

раз повторив її наприкінці цього шоу.

І ще раз влучив у ті самі порожні ворота для провладного кандидата з подачі В. Піховшека. В. Путін: “Я запросив і Президента, і Голову уряду України в гості. Вони були у мене. І Віктор Федорович був. Ми святкували мій день народження. Вони мені подарунки цікаві привезли...”

А черговим “подарунком” пана Путіна для українців були деякі його досить повчальні репліки, в яких він тонко натякав на власні симпатії щодо колишнього і майбутнього Союзу: “Багато хто на постсовєцькому просторі переживає — і

правильно робить — з приводу втрати Радянського Союзу, але якщо вже так сталося...”

Отже, як вважає російський президент, правильно роблять ті українці, які ностальгують за СССР. На таких, як бачимо, давно і поспілювано (а тим більше — нині) робить ставку Москва.

Президент Росії, вочевидь, не приховував і своєї ностальгії за минулим, коли продовжував розповідь про Л. Кучму: “Він був директором одного з найбільших і дуже шанованого в Радянському Союзі підприємства — “Южмаш”. Це такий, знаєте, гігант виробництва радянського...” А відповідаючи на запитання глядача з Харкова, В. Путін зауважив: “...рядові громадяни страждали від розпаду Союзу...” Страждали за кайданами?!

Цікавою була цукерка, яку московський гість подарував українським громадянам, коли впродовж кількох хвилин, прямо в київській студії, прийняв державне рішення про перетин кордону в Росію без закордонних паспортів. І це після двотижневого бомбардування нас інформацією прямо протилежного змісту!

Годинна імпреза пройшла у напружено-оптимістичному, подекуди нервово-радісному з усіх боків дусі. Учасники добре грали свої ролі, але їх тривогу не вдалося приховати. З цього приводу М. Томенко зауважив: “Це шоу свідчить про істеріку нинішньої влади”.

Отож, і сумно, і радісно.

● Євген ҐОЛИБАРД

МІЖ РЯДКІВ

А НА МОЄ ЗАПИТАННЯ ВІН ЩЕ НЕ ВІДПОВІВ...

Такого в нас ще не було: щоб аж на трьох каналах одразу і розкадровка одна й та ж, і саме той президент іншої держави... Я навіть не втрималась і кілька разів потікала кнопками на пульті. Чоловік нагадав анекдот брежневської доби: на першому каналі — генсек, на другому — він же, а на третьому — майор КДБ з націленим пальцем: “А ти кого шукаєш?!”

Зізнаюсь, я не шукала, я чекала. Бо одною з перших (я так думаю!) зателефонувала й передала своє просте запитання до Володимира Володимировича: “Коли і які три російські канали планують надати прямий ефір Президенту України? Якщо це відбудеться, то варто зачекати перемоги Віктора Ющенка”.

Гадаю, що серед питань десятків тисяч громадян України, які телефонували на пугінську лінію, подібні до мого траплялися, але їх старанно відфільтрували на цідилок Піховшека та інших. І хоча донька ще напередодні прогностично пожартувала: “Чекай, мамо, ФСБ тобі відповідь”, а чоловік тут-таки, перед екраном, пояснював, що те, що відбувається — пряме міжнародне втручання у внутрішні справи нашої держави, якому має бути винесена правова оцінка, і що вся ця затія спрямована на підтримку провладного кандидата В. Януковича, я все сподівалася і сподіваюся почути “глас народа”. Але, вочевидь, програма готувалася під девізом-цитатою Леоніда Кучми з книги “Україна — не Росія”. Йдеться там про те, що, мовляв, в Україні держава є, а народу ще немає. Так, населення. Тож і питання в ефірі звучали “від населення”.

Цікаво, що не прозвучало жодного питання про те, як же живе російський народ, у якому стані перебувають його діти та старі, як вирішуються соціальні питання...

Незвично солодкавий Піховшек діловито поглядав на екран ноутбука та “подобострастно” — на Володимира Путіна, який, залишаючись за статусом одним із світових лідерів, найвищим керівником держави, що не відмовляється від ідеї зібрати уламки радянської імперії, охоче грав роль доброго й милого хлопця, який колись гортав “Кобзаря” Т. Шевченка і навіть знає з нього напам’ять чотири рядки... А кому ж він не сподобається? Такий він ввесь — гламурний, — не те, що наш Кучма чи той, інший, за якого доводиться клопотатись, бо “козли мешають жить”, забодали... Словом, Володимир Володимирович Путін переграв весь Російський клуб “Вибори-2004”, Гліба Павловського з його Фондом ефективної політики, всіх інших російських політехнологів та іміджмейкерів і закріпив за собою звання (неіснуюче) найголовнішого інструмента виборчих політехнологів. Все це, безперечно, дорого вартує. І тим, хто платитиме, і тим, хто вважає, що все обіцяне — дармовинка, подарунок під новорічну ялинку.

І все ж, скажіть: коли транслюватимуть виступ Віктора Ющенка три російські телеканали?

●

Любов ГОЛОТА

КУЛЬБІТИ МОСКОВСЬКОГО ГОСТЯ

Нібито “прямий ефір” із Володимиром Путіним показав, що і президент Росії керується темниками “антикризового менеджера” України. Його відповіді на вже готові заздалегідь питання були дзеркальним відображенням створених російськими політехнологами міфів для українського виборця. Звичайно, не можна робити Путіну закидів у незнанні Конституції України. Але закони власної країни президенту треба знати.

Ліквідація подвійного оподаткування нафти і газу. Чомусь пан Путін не сказав, що ліквідація цієї дискримінаційної норми є основною вимогою Всесвітньої організації торгівлі для Росії. Тому скасовувати її було кінче необхідно. Але щоб російський бюджет не зазнав втрат, були підвищені інші податкові норми на ці продукти. Причому все це було зроблено Державною Думою Росії в один день. Як це вплинуло на ціни на українських АЗС, читачі можуть самі дізнатись.

Подвійне громадянство. Можливо, Путін і не знає, що це питання регулюється виключно першим розділом Конституції України, який практично не можна змінити. Але президент, без сумніву, знає, що, згідно з російським законодавством, громадяни Росії можуть мати громадянство інших країн. Але претенденти на російське громадянство

ПОГЛЯД ЗБОКУ

обов’язково повинні відмовитися від українського громадянства. Так що всі ці балачки — з області відвертої дезінформації вітчизняного виборця.

Закордонні паспорти при перетині кордонів. Кому, як не Путіну знати, що ця вимога була поставлена російською стороною при міжурядових переговорах, а Голова українського уряду Віктор Янукович відверто здав українські інтереси в обмін на підтримку на виборах президента.

У своїх спогадах Путін каже, що з Україною його пов’язує відпочинок у Славському Львівської області. Ав ефірі Президент заявив, що він був в угорськомовних районах Закарпаття. Можливо, раніше Путін просто засекречував місце свого відпочинку. Але чомусь здається, що таким чином В. В. Медведчук вирішив надати підтримку збанкрутілому політику, члену СДПУ(о), протиправна діяльність якого на території України зараз розглядається парламентом Угорщини.

А взагалі, можна сказати “браво” російським політехнологам. Мало того, що вони виставляють у неприглядному вигляді наших олігархів, здираючи з них за це шалені гроші. Нині в не менш кумедному вигляді постав і розвідник Путін.

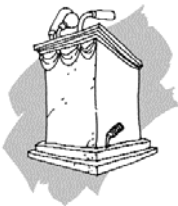
● Ірина КОЛЯКА

РЕПЛІКА

ЦИРК НА ДРОТІ

За 13 років Незалежності такого шоу ще не було влаштовано жодному визначному громадсько-політичному діячеві України. Навіть новорічні привітання та звернення Кучми до народу, його доленосні ефіри з В’ячеславом Піховшеком не йдуть ні в яке порівняння з тим телешоу, яке в переддень виборів влаштували політехнологи братніх республік. Ефір із президентом Росії Путіним показав, що українська політична влада програла вибори. Той останній козир, що був викинутий вікторкового вечора, мав зовсім непереконаливий вигляд. Прямий ефір на трьох провладних телеканалах чимось нагадував “Вечірню казку”, яку в дітей цього вечора забрав провісник щасливої долі з північносхідної країни чудес. Путін нагадував учителя, який намагався настановляти неслухняну юрбу хлопчаків. Після ефіру склалося враження, що педагог не встиг підготуватися викласти новий матеріал, а учні були невдячними слухачами й відверто “сачкували” урок. М’яко кажучи, здивувало те, що Путін, який всюди і завжди відстоює інтереси своєї держави, цього вечора здав свої позиції, і наліво-направо кидався компліментами українській владі, яка досягла небачених результатів в економічній сфері та в сфері взаємин між двома державами. Звісно, цей небачений успіх був пов’язаний із діяльністю Прем’єр-міністра України Віктора Януковича. Мимоволі пригадуються подарунки до дня народження Путіна, які, за його словами, привезли йому з Києва Президент та Прем’єр-міністр України. Ймовірно, вони були настільки цінними, що Путін, попри те, що ні Леонід Кучма, ні Віктор Янукович цими днями свят не влаштовували, вирішив зробити жест доброї волі у відповідь. Хоча невдячний український електорат, ймовірно, цього подарунка не оцінить. Надто непереконаливий вигляд він мав. Невпевнені журналісти трьох телеканалів, схвальні телефонні дзвінки зі східних регіонів, урок читання від президента Росії українською мовою, розповіді про відпочинок у Закарпатті — були яскравими елементами політично-розважального шоу. Мимоволі згадався ефір українського Президента в програмі “Епіцентр”, в якому він висловлював сподівання, що українці колись-таки досягнуть великих космічних звершень і полетять на Місяць. Врешті-решт, видовище виявилось закоротким для спраглих політичних теледійств громадян України. Ефір закінчився і люди знову повернулися до свого буденного передвиборного життя, у якому вибір зроблено вже давно. Українці вже давно не вірять центральним телевізійним ЗМІ. І, ймовірно, ніхто не робив винятку для цього вечора.

● Богдан ГДАЛЬ

“Більшість із нас далекі від політики. Але сьогодні, коли на багато років уперед вирішується доля України, ми не можемо й не маємо права мовчати”.

Так напередодні Президентських виборів—2004 розпочали своє звернення до співвітчизників **представники творчої інтелігенції України**.

І продовжили: “Стає очевидним: дорога, якою вело нас дотеперішнє керівництво держави, — це дорога в глухий кут... Тому ми прагнемо змін і віримо, що вибори 31 жовтня принесуть нам ці зміни. Тому ми рішуче не приймаємо Віктора Януковича — кандидата від чинної влади, який обіцяє нам “спадковість курсу”, а отже — подальший розквіт безкарного чиновницького свавілля, духовний та моральний занепад нації...”

Бажаючи добра й гідного життя собі, своїм дітям та онукам, ми повинні, незважаючи на свої політичні уподобання, згуртуватися навколо Віктора Ющенка — єдиного кандидата, який сьогодні має шанс перемогти представника кримінальної влади”.

Під цим закликом підписалися провідні українські письменники, художники, артисти, музиканти, публіцисти, кінематографісти: Марія БУРМАКА, Анатолій ДІМАРОВ, Віталій ДОНЧИК, Володимир ГАПТАР, Василь ЗАБАШТА, Оксана ЗАБУЖКО, Василь ГЕРАСИМ'ЮК, Галина ЗАБАШТА, Олена ЗВАРИЧ, Людмила ДЕМЕНТЬЄВА, Михайло ІЛЛЕНКО, Валерій ФРАНЧУК, Тарас ЧУБАЙ, Ігор КАЛИНЕЦЬ, Ірина КАЛИНЕЦЬ, Віталій КАПРАНОВ, Дмитро КАПРАНОВ, Євген КАРАСЬ, Роман ЛУБКІВСЬКИЙ, Олександр КОВАЛЬ, Євгенія КОНОНЕНКО, Роман КОРОГОДСЬКИЙ, Михайлина КОЦЮБІНСЬКА, Валентина КОВАЛЬСЬКА, Ніла КРЮКОВА, Таїсія ЛИТВИНЕНКО, Ніна МАТВІЄНКО, Сергій МАРЧЕНКО, Іван МАРЧУК, Марія МИКОЛАЙЧУК, Дмитро ПАВЛИЧКО, Алена ПАШКО, Сергій ПРОСКУРНЯ, Лесь СЕРДЮК, Євген СВЕРСТЮК, Євген СТАНКОВИЧ, Наталя СВИРИДЕНКО, Олег СКРИПКА, Галина СТЕФАНОВА, Кирило СТЕЦЕНКО, Марія СТЕФ'ЮК, Максим СТІХА, Федір СТРИГУН, Дмитро СТУС, Тарас ФЕДЮК.

В унісон із попереднім звучить звернення до народу України **Конгресу української інтелігенції**:

“Ми підійшли до визначального рубежу нашої сучасної історії... 31 жовтня голосуватимемо не просто за кандидата на найвищу посаду в державі — обиратимемо серцевинну суть як свого майбутнього, так і наших нащадків. Або підємо шляхом зміцнення громадянського суспільства, соціально спрямованої внутрішньої політики та інтенсивного економічного розвитку, відновлення міжнародного авторитету держави, або згодимося з продовженням ситуації, коли тисяча наблизених до влади і сама влада незаконно володіють багатствами, що належать майже 48 мільйонам українських громадян...”

У останні дні виборча боротьба особливо загострилася... у суспільстві наростають настрої три-

воги, передчуття біди кровопролиття. Очевидно, що задля збереження своїх посадових крісел і капіталів, влада здатна піти і на зрив президентських виборів...”

У хвилих лжі й наклепу потонули всі провладні телеканали й російськомовні друковані засоби масової інформації...

Безпрецедентним є й втручання у внутрішні справи України російських політиків і засобів масової інформації. Навіть Президент Леонід Кучма не раз відзначав, що московські журналісти давно перейшли всі межі й дезінформують світову громадськість про життя в Україні. Але Прем'єр-міністр сприяв відкриттю в Києві так званого Російського клубу, який перетворився в... антиющенківський центр...

Свідомі громадяни України переконуються в банкрутстві правля-

Дмитро ПАВЛИЧКО, Ніна МАТВІЄНКО, Павло МОВЧАН, Марія СТЕФ'ЮК, Віталій ДОНЧИК, Антон БУТЕЙКО.

Всеукраїнське об'єднання ветеранів, оцінюючи результати діяльності нинішньої влади в усіх сферах суспільного життя як негативні, підкреслює, що “Україна стоїть перед загрозою продовження непорядного режиму. Україні загрожує становище друго-сортної держави з населенням, що постійно проживатиме на межі бідності та пригнічуватиметься олігархами і бюрократією.

Осінь 2004 року є тим періодом ... коли спільними зусиллями ми повинні повалити існуючий порядок.

Нову, демократичну Україну має очолити новий національний президент...”

НЕ МАЄМО ПРАВА МОВЧАТИ

Чимало громадських організацій висловило свою позицію, закликаючи свідомо й відповідально поставитися до вибору Президента, а також створення суспільною атмосферою і формою та способами виборчих перегонів, у що маніпулятори-політтехнологи навмисне перетворили природний процес вільного народно-волевиявлення.

Голова НСПУ Володимир Яворівський 23 жовтня відкрив пленум НСПУ, який діятиме до 31 жовтня

чого режиму, безперспективності намірів провладного кандидата в президенти, в арсеналі якого лише популізм, лжа і відверта зневага до співгромадян...

... Агонізуюча влада здатна на крайні кроки, аж до зриву президентських виборів в Україні шляхом оголошення надзвичайного стану чи зняття кандидатів як від опозиції, так і від влади заради збереження при владі Леоніда Кучми.

Адже не випадково останнім часом увага пропрезидентських і проурядових структур прикута до соціологічних досліджень, які містять дані про суспільні настрої, рівень рішучості українських громадян захистити Конституцію, не дати захопити владу у державі представникові корумпованої зграї олігархів.

Конгрес української інтелігенції звертається до громадян нашої держави, всіх, кому небайдужі завтрашній день і майбутнє наших нащадків. Згуртуймося навколо патріотів... Скажімо рішуче “Ні!” тим, хто тягне нашу державу в минуле, сподівається за допомогою неправди та обману зупинити наш шлях до демократії, заможного життя, гідного місця серед європейських народів.

Підписалися відомі митці, письменники, науковці, дипломати: Іван ДРАЧ, Микола ЖУЛИНСЬКИЙ, Іван ДЗЮБА, Юрій ІЛЛЕНКО, Ярослав ЯЦКІВ, Анатолій МОКРЕНКО, Лесь ТАНЮК, Дмитро ГНАТЮК,

Письменники за чесні вибори. Роман Лубківський та Ярема Гоян

Новий президент, на відміну від нинішнього, має любити і поважати український народ. Він повинен встановити соціальну згоду між різними верствами населення, сприяти утворенню сильного середнього класу.

Таким президентом буде В. А. Ющенко. Такий висновок можна зробити як з попередньої діяльності Віктора Андрійовича на посадах Прем'єр-міністра України, Голови Національного банку України, роботи у Верховній Раді, так і з його планів стосовно перетворень в Україні”.

Голова об'єднання ветеранів, народний депутат України І. Юхновський, який підписав звернення, наголошує, що вибори достойного Президента — єдиний шанс людей, які хочуть жити в багатій і процвітаючій державі.

15 жовтня відбулася прес-конференція, на якій лідери жіночих громадських організацій України інформували про Європейську континентальну конференцію Світової Федерації Українських Жіночих організацій (СФУЖО), яка об'єднує жінок-українок із 24 країн світу, що відбулася в Римі (Італія). Було оприлюднене **звернення Екзекутиви СФУЖО** до діючого Президента України Л. Кучми та Голови Верховної Ради України В. Литвина із закликом “мирно, демократично, чесно та прозоро” провести наступні президентські вибори, чим засвідчити перед світом, “що українське суспільство є політично зрілим, а влада шанує Конституцію і прийняті міжнародні зобов'язання”. У своїй заяві до вищезазначених керівників держави, а також до Прем'єр-міністра В. Януковича та Голови Центральної виборчої комісії України С.Ківалова лідери українських жіночих організацій висловлюють стурбованість ситуацією істерії, нестабільності, страху та невпевненості, що склалася в країні напередодні виборів: “Нагадуємо вам, що ви, як найвищі посадові особи,

персонально відповідальні перед власним народом, перед світовою громадськістю, зокрема перед ОБСЄ, Радою Європи, структурами ООН, зрештою, перед історією, за проведення президентських виборів в Україні в обстановці громадського спокою, відкритості та чесності з тим, щоб громадянам було забезпечене право вільного волевиявлення... Вимагаємо негайно припинити нагнітання атмосфери залякування виборців, тиску на адміністративні структури щодо прийняття ними незаконних методів впливу на виборців”. Підписали: Алена Пашко і Лілія Григорович — від Всеукраїнської жіночої організації “Союз українок”, Ольга Кобець і Лариса Ляхоцька від Всеукраїнського товариства імені Олени Теліги, Марія Драч (Міжнародна організація

Леся Степовичка (Дніпропетровськ) та Марія Якубовська (Львів)

що “передвиборна президентська кампанія на завершальному етапі показує, що вона із самого початку була організована і спрямована з метою дестабілізації в суспільстві, збурення громадського спокою і міжнародної злагоди, штучного поділу України на Схід і Захід, створення умов, за яких влада могла б застосувати силові методи щодо правомірних, передбачених Конституцією України дій патріотичної опозиції, а на такій підставі вдаватися до фальсифікації виборів або визнання їх недейсними. Звідси логічний висновок — антинародний режим прагне будь-що залишитися при владі: якщо не через обрання Президентом України спадкоємця кланово-олігархічного режиму Віктора Януковича, то після проголошення виборів недейсними, через збереження на посту Леоніда Кучми.

Засідання Ради НСПУ зібралося в надзвичайних умовах, коли команда Кучми-Януковича здійснює свої функції силовими, заборонними методами, максимально використовуючи державні структури, насамперед, Міністерство внутрішніх справ і Службу Безпеки України...”

Сьогодні владу в Україні узурпували кланово-олігархічні угруповання Кучми-Медведчука-Януковича, які силами правоохоронних органів, що нині стають правозаборонними і репресивними, порушують право громадян на збори, демонстрації, протестні акції народу в тих випадках, коли громадські організації і політичні партії, захищаючи інтереси народу, виступають у різних формах, дозволеної Конституцією і чинним законодавством, проти влади, яка фактично опинилася в опозиції до власного народу...

Дійшло до того, що напередодні запланованого на 23 жовтня 2004 року мітингу прихильників Віктора Ющенка в Києві дано діючим режимом цинічні заборони вказівки в багатьох вузлових залізничних станціях України не продавати нікому квитків до Києва, а всі основні шосейні траси в столицю перекрили міліцейські кордони з єдиною метою — не допустити приїзду в Київ на мітинг багатотисячних прихильників народного кандидата в Президенти України Віктора Ющенка.

В усіх регіонах України правляча хунта тероризує вчителів, лікарів, працівників культури, всіх бюджетників, керівників підприємств, бізнесменів однією і тією ж вимогою — голосувати за Віктора Януковича, інакше люди будуть звільнені з роботи, а на підприємств пошлють податківців і різних адміністративних контролерів...”

Рада Національної спілки письменників України закликає 31 жовтня сказати “Ні!” антинародній владі і голосувати за Віктора Ющенка чи за Олександра Мороза — лише не за спадкоємця кримінально-олігархічного режиму Віктора Януковича: “Хай живе і торжество Свобода, Демократія і Справедливість! А вони восторжествують тоді, коли Президентом України оберемо Віктора Ющенка”.

Огляд **Лесі ТКАЧ**
Фото **Ганни ОБОРСЬКОЇ**

Марія Матіос та Дмитро Павличко